

שבוע טוב

Číslo 24/5767

29. březen '07

Vrchní zemský rabín Dr. Richard Feder (1875 – 1970) NÁŠ PESACH

Náš učitel Móše přikazuje nám mnohokrát a velmi důrazně, abychom vzpomínali každoročně v jarní době v noci ze 14. na 15. nisan odchodu našich předků z Egypta, onoho domu otroctví, a uvědomili si, že to byl Adonaj, Bůh zástupů, jenž jim k svobodě dopomohl. Konáme tak dosud se zbožnou myslí, protože jsme pevně přesvědčeni, že nám to bude na prospěch. Domníváme se, že náš moudrý učitel použil onoho velkého obratu v dějinách našich předků, aby vštípl i nám nauky velkého významu a trvalé hodnoty.

Jakmile se setmí, usedáme svátečně oblečení k slavnostně prostřenému stolu spolu se všemi členy svých rodin a s pozvanými hosty a konáme séder. Myjeme si ruce, pojídáme trpké, v slané vodě máčené byliny a hodně uhnětené, vyválené, na rychlo upečené macesy, sedíme vzpřímení a pijeme čtyři poháry vína. V první části séderu před večerí si uvědomujeme, co se vlastně v Egyptě přihodilo. Náš praotec Jákob se tam přestěhoval na pozvání faraónovo s celou svou rodinou, která čítala 70 členů. Usadili se v kraji góšenském u nejvýchodnějšího ramene Nilu a živili se, jak tomu byli odjakživa zvyklí, pastýřstvím a rolnictvím. Byli to

klidní, mírumilovní, nenároční lidé s vyvinutým smyslem pro rodinný život. — Z jakého důvodu zval je egyptský král do své země? Měl snad nedostatek pastýřů? Ne, učinil tak z vděčnosti vůči Josefovi, synu Jákobovu, který svou moudrostí zachránil jej a jeho zemi před bídou a hladem. Jákobovi potomci bydlili v Egyptě 400 let a za tu dobu se hojně rozmnožili. Kraj góšenský byl jimi hustě zalidněn, ale stačil jim. Byli řádní, plnili své občanské povinnosti, mezi sebou se dobře snášeli a egyptské soudy se nemusily nikdy zabývat jejich spory. Ale jejich situace se náhle bez jejich viny zhoršila a stala se nesnesitelnou. Zavinil to nový, z ciziny na trůn povoláný král, který nic nevěděl o

zásluhách Josefových. Zalekl se jejich množstvím a řekl si, že by mohli ohrozit existenci Egypta, kdyby se spojili s nepřáteli Egyptanů. Aby tomu zabránil, zotročil je a nutil je, aby mu vystavěli na hranicích země dvě mohutné pevnosti, které by chránily zemi před vpádem nepřátel Jisraelité konali vše, co jim bylo uloženo, ale nezískali si tím přízeň panovníkovu. Naopak, popudili ho proti sobě. On totiž myslel, že budou při práci slábnout a hynout a že jich bude rychle ubývat. Ale jim šla jako všem zdravým lidem práce k duhu a oni nabyli velké zručnosti, obratnosti a síly. Proto nařídil, aby Jisraelité topili své narozené chlapečky, ale oni ho klamali a ani Egyptané s takovými krutostmi nesouhlasili. A tak nařídil dozorcům, dosazeným nad nimi, aby jim ukládali více práce a aby jim všemožně ztrpčovali život. Ale Jisraelité si nezoufali, obraceli zraky své k nebi, modlili se k Bohu jedinému, k Bohu svých předků, a prosili ho o pomoc. Tato modlitba upevňovala v nich naději v pomoc boží a oni přilnuli k sobě, vypomáhali si navzájem a snášeli svůj trpký osud s velkým sebezapřením. Věřili, že jejich prosby dojdou vyslyšení a zajásali, když se náhle mezi nimi objevil Móše, syn Amramův a bratr Aharonův, a sdělil jim, že ho Adonaj posílá, aby se jich ujal, aby za ně s

králem jednal a aby je dovedl z Egypta do Zaslíbené země. Měli k němu důvěru, dali mu plnou moc, aby učinil, co uzná za nutné, jen když to povede k jejich osvobození. Ale královo srdce bylo tvrdší nežli žula a jednání s ním bylo svízelné. Neuznal Adonaje jako Boha a nechtěl splnit Móšeovo přání, aby propustil Jisraelity na poušť, aby tam svému Bohu přinesli oběti. Jednání bylo vleklé a král byl nedůsledný, co dnes slíbil, zítra odvolal. A tu zasáhl Bůh a seslal na Egypt a Egyptany řadu přírodních pohrom, kterými mnoho trpěli a krále zahrnovali výčitkami. Teprve po desáté pohromě svolil, a Jisraelité opustili Egypt v slavnostní náladě jako vítězové. Vzali s sebou svá stáda dobytka a všechna movitý majetek a táhli k Rákosovému moři.

Tam se utábořili, ale Egyptané se pustili za nimi, aby je donutili k návratu. V okamžiku největší tísně však Adonaj zasáhl a zachránil je. Byli hluboce dojatí, když viděli na vlastní oči, jak Egyptané zahynuli ve vlnách rozbouřeného moře. Toto vyprávění je velice zajímavé a je předobrazem mnohých svízelných situací, do kterých jsme se během našich dlouhých dějin dostali. Vždy jsme však měli pevnou víru v Boha, hledali a nacházeli v modlitbách útěchu a naději. Nenávist sousedů udělala z nás chavérím a my jsme se dělili s našimi souvěrci o každou skývu chleba. Ale naši nepřátelé byli nenapravitelní, vyhledávali stále nové a nové záminky aby nás mohli osočit a napadnout. Naše dějiny byly smutné, ale dokazují naši věrnost a lásku a naši velikou důvěru v pokrok lidstva. Dočkali jsme se ho, ale přišli noví závistníci, noví hlasatelé nenávisti, noví pomlouváči, kteří mysleli, že prokážou světu velkou službu, když nás zahubí. Ale dokázali jen svou krutost, svou touhu po cizím majetku, svou mravní ubohost, ale nedokázali nestranný svět přesvědčit o naší méněcennosti, o naší škodlivosti. Nepodalí důkaz o tom, že jsme nízcí a oni vznešení. I když nás zbylo málo, máme vědomí, že se ubíráme správnou cestou, tou cestou, kterou nám náš osvoboditel z egyptské poroby ukázal. On vedl Jisraelity ty bývalé ubohé otroky, na poušť a dal jim zákony, aby podle nich žili. Přitom mu tanul na mysli jeden cíl: mají-li Jisraelité vytvořit lepší, dokonalejší a šťastnější společenský řád, musí mít vědomí, že jsou dítky Hospodina, Pána nebe a země, Boha mravně dokonalého, spravedlivého a plného lásky a soucitu. A celé jeho zákonodárství sleduje

jen jeden cíl, vychovat člověka, který by žil podle příkladu božího, usiloval o mravní bezúhonnost, byl poctivý, pravdomluvný a spravedlivý a byl rozsévatelem lásky. Celá jeho Tóra, kterou máme v největší vážnosti, hlásá tři základní myšlenky: „Mějte posvátnou úctu před svým dokonalým Bohem, lpěte na něm a milujte ho! Usilujte o právo a spravedlnost! Milujte své bližní a zajímejte se o jejich osud!“ Lpíme na našem učení, třebaže je staré. Je nám tím bližší, že je to učení naše. Proto pijeme při séderu čtyři poháry vína, abychom se posilnili a věřili v lidstvo osvícené a spravedlivě cítící.

Vzpomínky na egyptská otroctví působí také blahodárně na naši povahu. Praví nám: Nejednejme s nikým tak, jak jednali Egyptané s našimi předky! Nezotročujme nikoho! Přejme lidem volnost a svobodu a nabádejme je, aby toužili po mravním zdokonalení a těšili se ze štěstí svých bližních. Náš Pesach je hlasatelem svobody, spravedlnosti a lásky a proto je nám svátkem milým. Je svátkem jarním, o němž seji rolníci zrní a doufají, že vzejde a dá hojnou úrodu. I my věříme, že naše učení bude lidstvu požehnáním.

Po dobré pásachové večeři děkujeme Bohu za

pokrmu, které jsme pojedli, a za pomoc, ochranu a záštitu, kterou nám po celá tisíciletí poskytuje, a voláme nadšeně se žalmistou: „My nevyměříme, ale budeme žítí a Boží slávu hlásati“ Čteme i jiné kratochvilné verše a přejeme píseň: El bene, el bene, bene be techá b akárov! Bože, zbuduj brzy svůj chrám! a končíme poněkud pochmurnou písní o ubohém beránkovi, kterého otec koupil, aby své rodině udělal radost, ale kočka se obávala, že upadne v neváznost a že si už nikdo nebude s ní hrát, proto se odhodlala k radikálnímu činu, beránka zakousla. Ale pes ji pozoroval, rozzlobil se, vrhl se na ni a zakousl ji také. Myslel, že ho nikdo nevidí a nepotrestá, ale v tom se notně zmýlil. V koutě stála hůl a viděla ho, jak se na kočku vrhá, i přiskočila hbitě a tloukla ho tak dlouho, až byl mrtev. Měla ze svého činu radost, ale jen na kratičkou dobu. Její řádění pozoroval oheň v plotně, přiskočil a hůl spálil a těšil se, že potrestal zločince. Ale ani jeho radost neměla dlouhého trvání. Voda v kamnovci se nad jeho činem rozčílila a ihned ho potrestala. Uhasila jej. I ona byla přesvědčena, že jednala správně. Ale vůl, který oknem ten celý jev pozoroval, byl jiného názoru, považoval vodu za bídnou násilnici, přiblížil se a vypil ji. Ale i on byl při svém násilném činu dopaden řezníkem, který ho z trestu odvedl na jatka a zařízl, aby už nemohl podobné násilnosti páchat. Ale i řezníkův čin vyvolal hněv anděla smrti, přišel a odvedl ho z říše živých za to, že zabil vola, který vypil vodu, která uhasila oheň, který spálil hůl, která zabila onoho psa, který zakousl kočku, která zakousla to neviné jehňátko, které otec koupil a domů přivedl, aby způsobil rodině radost. Tato píseň, kterou zakončujeme séder, je velmi oblíbená pro svůj nápěv a i pro hlubokou pravdu, kterou v tak prosté formě vyjadřuje.

Psáno r. 1964.

MÁ NIŠTANÉ?

Proč se liší tento večer od všech jiných večerů? Jiný večer jíme buď kvašený nebo nekvašený chléb, ale proč jíme dnes výhradně nekvašený?

Jiný večer jíme libovolnou zeleninu,

ale proč jíme dnes výhradně trpkou?

Jiný večer nenamáčime petržel ve slané vodě ani jednu, ale proč tak činíme dnes dokonce dvakrát?

Jiný večer sedíme při jídle buď předklonem nebo opření, ale proč sedíme dnes všichni opření?

Tyto čtyři otázky kladou od nepamětných dob o séderovém večeru před jídlem židovské děti svým otcům a žádají na ně odpověď. Ti jim ji dávají slovy Hagády. Zní v podstatě takto:

„Dnes a po celý Pésach, který nám právě začíná, jíme výhradně macesy — nekvašený chléb a k tomu ještě dnes trpké byliny a dvakrát petržel, namočenou ve slané vodě. Sedíme opření o lenoch židle a vzpomínáme na mimořádně významnou událost, která se přihodila v této roční době před více než třemi tisíci lety našim předkům, a ovlivňuje dosud i nás. Jejím dějištěm byl starý Egypt, ve kterém se naši předkové čtyři sta let před tím

se svolením tehdejšího vladaře usadili. Zabydlili kraj góšenský, ležící u nejvýchodnějšího ramene nilské delty. Byli majiteli stád dobytka, tedy pastýři bravu a skotu a zůstali jimi i nadále, třebaže nebyl tehdy stav pastýřů v Egyptě, kde měli kastovní zařízení, ve vážnosti. Nikdo si po celá staletí na ně nestěžoval a ani oni neměli stížností. Teprve po čtyřech stech letech došlo k nedorozumění, které mělo jak pro ně, tak i pro Egyptany dalekosáhlé následky.

Tehdy vymřela v zemi stará, slavná a Jisraelitům nakloněná královská rodina a Egyptané si povolali nového vladaře z ciziny. Ten neznal dějiny Egypta a nevěděl nic o velikých zásluhách, které si získal svého času Jisraelita Josef o egyptský trůn a lid, ale za to zpozoroval, že Jisraelité jsou zdraví, silní a početní a že se liší od Egyptanů nejen svým vzezřením, ale i svým jazykem, svým náboženstvím, svým krojem a celým způsobem svého života. Pociťoval k nim jako k cizincům nedůvěru. Pojal obavu, že by se mohli stát jednou nebezpečnými, kdyby se spojili s nepřáteli země. Zdálo se mu vůbec, že je Egypt proti vpádu nepřátel ze severovýchodu špatně chráněn a považoval za nutné, aby tam byly vystavěny dvě mohutné pevnosti. K jejich vybudování bylo však zapotřebí mnoho laciných lidských sil. Takovými byli tehdy jen otroci. A tu se naskytla králi příležitost, aby vyřešil naráz dva problémy. Svým rozhodnutím učinil z Jisraelitů otroky a uložil jim, aby ony pevnosti vybuďovali.

Tak byli z příkazu podezíravého krále Jisraelité zbaveni svobody a Egyptané k tomu mlčeli. Nikdo z nich neupozornil mladého, nezkušeného krále, že jedná nesprávně, ba násilně, když zbavuje svobody poctivé občany, aniž by se byli něčím provinili, protože se nikdo nechtěl kvůli Jisraelitům připravit o přízeň krále a dvora.

V ustanovený den musili všichni jisraelští muži od 20 do 60 let nastoupit do práce. Přišli beze strachu, neboť byli práci zvyklí a nebyli by si z práce mnoho dělali, kdyby se s nimi jednalo lidsky. Ale král ustanovil nad nimi surové dozorce a uložil jim, aby byli na Jisraelity tvrdí, aby jim ukládali mnoho práce a trvali na tom, že nesmí večer pracoviště opustit, dokud nedokončí svůj denní úkol. A tito dozorcí jim spílali, uráželi je a bili je nemilosrdně. Na takový život si Jisraelité nemohli zvyknouti. Nikdo neměl s nimi soucit, nikdo jim neukázal přívětivou tvář a nebylo kde hledat právo a zastání. Ve své opuštěnosti, ve své bezradnosti, ve svém soužení obraceli své zraky k nebi, k neviditelnému Bohu svých nezapomenutelných praotců Abraháma, Jicchaka a Jáakoba a prosili Ho úpěnlivě o slitování a pomoc. A Bůh viděl jejich utrpení, viděl jejich slzy a vyslyšel jejich prosby. Poslal jim po několika desetiletích muže z jejich kmene, který se nevyzpytatelným řízením Osudu dostal jako děcko na královský dvůr a nabyt ve školách egyptských kněží vzdělání, ale prchl v mladém věku ze své

vlasti, protože se nemohl dívat na křivdy, kterých se dopouštěli Egyptané na bezbranných Jisraelitech. Uchýlil se do země Midjanitů a našel tam zaměstnání jako pastýř u dobrosrdečného a moudrého kněze Jetra. Nazýval se Móše syn Amramův. Tomu se zjevil jednou na poušti Bůh v hořícím keři a uložil mu, aby se Vrátil do Egypta a požádal krále, aby propustil Jisraelity ze svých služeb a dovedl je pak do jejich staré vlasti, do země Kanaán, kterou svého času zaslíbil jejich praotcům. Skromný Móše se však zdráhal převzít tak těžký a odpovědný úkol, ale dal se přemluvit, když nahlédl, že jde o záslužnou věc: dopomoci k svobodě vykořisťovaným otrokům. I opustil ženu, děti a bezpečnou přítomnost a spěchal do Egypta za vznešeným, i když obtížným posláním. V Egyptě se sešel Móše se svým bratrem Aharonem a se staršími lidu, a seznámil je se svým posláním. Jisraelité mu uvěřili, a dali mu právo, aby jednal jejich jménem. Móše šel pak v doprovodu svého bratra ke králi a vyzval ho jménem neviditelného, všemohoucího Boha, aby propustil Jisraelity na poušť a dal jim možnost, aby tam sloužili svému Bohu, jak je jejich povinností. Ale král ho odbyl slovy, že žádného takového Boha nezná a že Jisraelitům svobodu nedá. Když skončilo první jednání s králem nezdarem, nedal se Móše odradit a přišel opět a opět. Ale král byl muž tvrdého srdce a umíněný a nechtěl dát Jisraelitům ani na několik dnů dovolenou. Tu mu pohrozil Móše pohromami, které stihnou Egypt, jestliže setrvá ve svém vzdoru. Ale král se sám považoval za mocného Boha a nechtěl před žádným jiným bohem ustoupit a tak sám zavínil, že jeho zemi a lid stihly tyto pohromy: krev, žáby, hmyz, divoká zvěř, mor dobytka, krupobití, kobylky, vředy a zatmění slunce. Pokaždé, když pohroma nastala, sliboval král, že Jisraelity propustí, ale jakmile ustala, zatvrdil znova své srdce a vzdoroval Adonajově vůli. Po celou dobu jednání musili Jisraelité pracovat, a to dokonce více než dříve. Ale po deváté pohromě vyzval Móše Jisraelity, aby již do práce nešli a vykonali všechny nutné přípravy k odchodu. Prikázal jim, aby si každá jisraelská rodina připravila beránka a zabila jej čtrnáctého dne měsíce nisanu a postříkala jeho krví veřeje svých domů. Jisraelité uposlechli. Splnili i druhý rozkaz, aby ony beránky upekli a pojídali je po západu slunce, připraveni k odchodu. Po půlnoci stihla pak Egyptany poslední rána: ve všech egyptských rodinách, v nužných i vznešených, zemřeli náhle nejstarší synové. Teď se zmocnil Egyptanů hluboký zármutek a zděšený lid hlavního města spěchal na králův dvůr a žádal naléhavě, aby konečně dal král Jisraelitům svolení k odchodu. Ten tak učinil a 15. nisanu táhli Jisraelité ve vyrovnaných řadách ze země, ve které se s nimi po celá desetiletí krutě nakládalo. Jisraelité táhli směrem k Rudému moři a dosáhli ho. Na jeho břehu se utábořili, aby si odpočinuli a přichystali se na další cestu. Ale vrtkavý egyptský král litoval, že Jisraelity propustil, neboť neměl možnost získat hned jiné otroky, kteří by práce Jisraelity započaté dokončili. Proto se postavil v čelo své jízdy a jel za nimi, aby jim cestu překazil a donutil je k návratu. Ale špatně

pochodil. Zahynul i se svými jezdci ve vlnách rozbouraného moře, kterým krátce předtím Jisraelité v době odlivu šťastně prošli. Tehdy jásal Jisraelité a opěvovali Boha svého jako chrabrého bojovníka, který je zachránil a jejich pronásledovatele zahubil. Svůj vítězný zpěv zakončili slovy: „Adonaj bude navěky králem.“ Na toto vše dnes myslíme. Vzpomínáme na krásný, spořádaný život našich předků v Egyptě, kteří tam jako pastýři podle svých tradic žili a pracovali, i na to jak je nemoudrý král bezdůvodně podezřívá, že by se mohli stát nebezpečnými, a proto je snížil na otroky. Vzpomínáme na krutost jeho dozorců, kteří se opájeli radostí, že mohou jiným vládnout a život ztrpčovat. Chápeme, že naši předkové skládali naději v Boha svých předků a jsme rádi, že Bůh jejich modlitby vyslyšel a že jim poslal moudrého muže, který jim k svobodě dopomohl a vyvedl je z poroby do vlastní země. Abychom se zcela vžili v mysl našich předků, jíme dnes tence vyválený, nekvašený chléb se sty dírkami, chléb bídy a pojídáme trpké byliny. Namáčíme mimo to petržel dvakrát ve slané vodě, abychom si učinili jasnou představu o tom, že oni prolili proudy slz, když si ve svém soužení nevěděli rady a když náhle spatřili egyptské vojsko, jež bylo proti nim posláno, aby je znovu zotročilo. Ale nakonec se přece jen radujeme a sedíme opřeni o lenoch židle jako volní a svobodní lidé. Přes všechny překážky dosáhli naši předkové své země a žili v ní dlouho svobodně a bojovali mnohokrát chrabře, aby si svou svobodu uhájili. S radostí a s potěšením vzpomínáme dnes na našeho velkého, moudrého Móšeho, který se věci svého národa ujal a ve svém úsilí neochabl, dokud neuspěl. Když pak dovedl svůj vysvobozený lid po sedmi týdnech k hoře Sinaj, dal jim z Boží vůle Desatero, jež začíná vzpomínkou na dobu jejich poroby a připomíná dodnes i nám: „Nezapomínejte nikdy, že jste byli cizím národem zotročeni, že jste byli týráni a mučeni, že jste byli tupeni a hanobeni, a nejednejte nikdy s jinými lidmi tak, jak jednali Egypťané s vámi! Važte si své svobody, milujte ji, bojujte za její udržení a přejte ji všem lidem, přejte ji všem národům světa, neboť bez svobody není radost, není spokojenost, není štěstí, není míru! Bůh vám dopomohl k svobodě,

neboť si přeje, aby všichni lidé byli svobodní. Ano, On si přeje, abychom pilně pracovali, se všemi lidmi žili v míru, jejich zvláštnosti respektovali a pomáhali jim svým vzděláním, svým duchem, svou láskou. Náš svátek Pésach je tedy svátek svobody, svátek lidskosti, svátek přátelství, svátek jara, svátek radosti. Je to ovšem zahanbující zjev, že tyran se srdcem tvrdším nežli žula našel více následovníků, nežli náš Móše, muž se srdcem plným soucitu, lidskosti a lásky a plným touhy po pravdě, právu, spravedlnosti a vzájemné úctě. Nedávná minulost ukázala, že jsou dosud pravdivá slova Hagády: „V každém pokolení povstali proti nám lidé, aby nás zahubili.“ Ti všichni chtěli současně s námi zahubit i naše učení, hlásající: „Nezabiješ! Nepokradeš! Nezatoužíš po cizím majetku!“ Byli posedlí velikášstvím, touhou po moci, po takové moci, aby se celý svět před nimi chvěl. Osud, který nám připravili nacisté, byl daleko smutnější nežli osud našich egyptských předků, neboť od té doby zdokonalili lidé nástroje zabíjení a mají dnes k dispozici nejen střelný prach a dynamit, ale i produkty chemie a velkolepé dopravní prostředky. Noví nepřátelé povstali proti nám a byli tisíckrát horší nežli byl farao a tisíckrát zatvrzelejší. Nenáviděli nás pro naše učení, pro našeho ducha, pro naši touhu po svobodě, po lásce a pravdě, po právu a spravedlnosti. Nenáviděli nás pro naše Desatero, které jim bylo trnem v oku. Ale ani nacistům se nepodařilo nás úplně vyhubit. Zbylo nás sice málo, ale dost k tomu, abychom připomínali jejich barbarské činy a varovali svět před nimi i před jejich následovníky. Séderový večer zakončujeme písní o ubohém neškodném beránkovi, kterého bez důvodu zakousla kočka a tu kočku zakousl pes; toho psa utloukla hůl, tu hůl spálil oheň, ten oheň uhasila voda, tu vodu vypil vůl, toho vůla zabil řezník a toho řezníka přepadla Smrt. Toť obraz světa, ve kterém plodí jedno zlo druhé. My se však chceme dočkat světa, ve kterém zlo pomine a ve kterém bude jedno dobro plodit druhé. Dokud tato doba nepřijde, budeme pojídat nekvašený chléb a hořké byliny a budeme máčet petržel ve slané vodě a myslet na všechny lidi, jimž se děje bezpráví a násilí. Ale jsme optimisté a věříme v uskutečnění svých krásných nadějí.

Psáno r. 1963

Pesach a jeho průběh

Bude-li člověk znalý Tanachu, hebrejských svatých písem, nebo-li po křesťanský Starého zákona dotázán, co je ústředním tématem tohoto literárního díla, mohli bychom obdržet různé odpovědi. Podíváme-li se nejprve na knihu "Počátku" Berešit (Genesis - První knihu Mojžíšovu), tak zde je ústředním dějem povolání Abrahama, jeho rozhodnutí v pokročilém věku opustit svoji vlast, přerušit rodinné svazky, což v té době se rovnalo téměř sebevraždě. Děje předcházející před

Abrahamem jsou jen prologem k Abrahamovi, děje následující zase epilogem.

Z beder praotce Abraháma vychází nepatrný národ. který postupem času nabývá na síle. Božím vedením se dostává do Egypta. Proč zrovna do Egypta? Nikoliv jen proto, že to byla v té době bohatá velmoc s vyspělým zemědělstvím, která byla schopna dáti obživu mnoha lidem, ale proto, že je zde skryt hluboký teologický význam.

Egypt se svým kultem mrtvých, balzamováním mrtvol, budováním nákladných hrobov a pohřebišť, ba dokonce

celých nekropolí, s kultem záhrobního božstva a kněžstva, musel zákonitě vyznavačům Hospodinovým připadat jako říše mrtvých - šeol. Nikoliv náhodou se pro vejítí do Egypta používá v hebrejštině slovesa "sestupovat", stejně tak, jako se sestupovalo do **šeolu** tj. říše nicoty a nebytí.

Zde jest důležitá paralela s životní praxí všech dob a sice, že říše zahynutí dá potřebný chléb pozemský, ale nikoliv duchovní. Navíc tato říše člověka zcela zotročí a toto otrocké jho neustále stupňuje. Zde již není možné sloužit Hospodinu.

Hospodinu mohou sloužit jen svobodní lidé a ne lidé zotročení. Egypt neznal Hospodina, neznal Hospodinovy zákony.

Člověk, který zamýšlí svůj život zasvětit Bohu musí vyjít z této říše smrti, aby poznal Hospodina, přijal jho Tory. Jen mimo Egypt (onu imaginární, ale nebezpečnou říši) je možné mít užitek a prospěch z Božího dne odpočínutí a vůbec všech Jeho darů.

Nyní se obloukem vracíme k úvodní otázce a sice, co je ústředním tématem hebrejské Bible. Je to **zvěst o osvobodivém díle** Božím, o **vysvobození člověka z otroctví**, o ustanovení Božího lidu, dání Tory (nějakého systému, chcete-li pravidla hry), zjevení Božího jména a uvedení do zaslíbené země. Nikoliv náhodou je v Desateru přikázání sobota různě zdůvodněna.

Stvoření světa je kladeno na stejnou úroveň jako vyvedení z Egypta. Izrael v Egyptě neasimiloval. Egypt ani o tuto asimilaci nestál, poněvadž viděl v Izraeli stálé a reálné nebezpečí.

Rány, které postihly Egypt jsou ranami na lidské smysly.

- Zrak - tma, devátá rána
- Sluch - hromobití, sedmá rána
- Chut' - žízeň, nedostatek vody (proměněna v krev), první rána
- Čich - zápach z rozkládajících se mršin, druhá rána
- Hmat - vředy a štípající hmyz, šestá rána.
- Poslední a konečná rána je atak na dosud nedefinovatelný šestý smysl, jehož součástí je pud sebezáchovy, projevujícím se snahou o zachování svých genů v potomcích.

Nyní se již dostáváme k vlastní oslavě této pesachové události.

Páteří pesachových slavností jsou dvě sederové večeře (v Erec Jisral [Izraeli] pouze jedna - seder znamená pořádek, uspořádání).

Smyslem vlastního sederu je, aby každý účastník této slavnostní tabule byl přítomen na osvobodivém díle Božím. Jinými slovy řečeno, jako by každý stolující u této večeře se aktivně podílel spolu se svými předky na

této ústřední události hebrejské bible. Příběh Exodu je tak stále aktuální a neustále prožíván. Jedině vyjitím ze země věčné smrti, poznání Božího Jména, přijetím Tory, můžeme vejít do země zaslíbené, Olam haba.

Průběh

sederu:

Svátek Pesach (hebr.

překročení) se tak nazývá, protože když hubicí anděl procházel Egyptem, překračoval domy označené krví beránka.

Když Izraelité vycházeli z Egypta, měli tak napilno, že jim nestačilo nakynout těsto. Proto napekli chléb nekvašený. Na památku této události v předvečer 14. nisanu s obzvláštní pečlivostí prohlídají svůj příbytek, aby odstranili veškerý kvas. Ten musí být spálen nejpozději 14. nisanu do 10 hodiny dopolední.

Večer toho dne po modlitbě se sejde rodina k - sederové hostině.

Pijí se celkem čtyři číše košer pesachového vína, které představují čtyři klíčové výroky Boží, pronesené před vysvobozením Izraele z Egypta **vehoceti, vehicalti, vegaaliti a velakachtí**

(vyvedu... vysvobodím... vykoupím... vezmu...) viz Ex. 6,6-7.

Nad pesachovým sederem slavnostně kraluje mystérium čtyřky, posvátného čísla židovstva. Čtyřka jako svaté číslo nachází své místo ve čtyř-písmenném Božím Jméné JHVH, nazývaným také jako Tetragramaton (čtyři písmena). Ezechiel vidí božský vůz - opět čtyřka: čtyři andělé mají čtyři tváře - člověka, lva, býka a orla.

Sám Pesach má čtyři názvy:

- Pesach - svátek překročení
- Chag macuot - Svátek macesů - nekvašených chlebů
- Chag haariv - svátek jara
- Zeman cherutejnu - čas našeho vysvobození

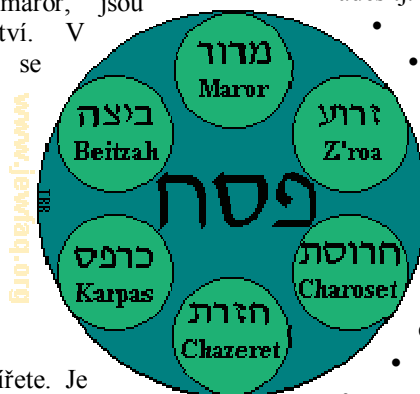
Vyprávění o sederové noci je zahájeno čtyřmi otázkami, které kladli nejmladší členové u stolu.

Midraš hovoří o čtyřech synech hagady;

- o věducím,
- o zlém,
- o upřímném
- a o tom ,který se neumí ještě ptát.

Na sederovou tabuli je nutno připravit:

- Nekvašené chleby zvané též macesy
- Košer víno pro Pesach, pijí se celkem čtyři poháry vína (jak už bylo uvedeno).
- Zelenina zvaná karpas, která se namáčí do slané vody. U nás se k tomu používá petržel, celer, ředkvička, nebo mohou být i vařené brambory.
- Hořké byliny zvané maror, jsou připomínkou egyptského otroctví. V našich zeměpisných podmínkách se používá křen, hlávkový salát, řeřicha apod.
- Hustá omáčka z pomletých jablek, ořechů, mandlí, fíků, datlí, skořice a s příměsí košer vína pro Pesach. Je připomínkou jílovité hlíny, kterou museli předkové národa Izraelského zpracovávat v Egyptě.
- Pečené maso z košer zvířete. Je připomínkou na beránka, který se jídal v Jeruzalémě v době existence Chrámu. Oběť beránka v předvečer pesachu byla obětí jež mohli vykonávat pouze kněží a pouze v Chrámě. Ten kdo chtěl jíst tohoto velikonočního beránka, musel na Pesach přicestovat do Jeruzaléma, kde bylo v době tohoto svátku až dva miliony poutníků (podle Josefa Flavia). Ten, kdo se z jakéhokoliv důvodu nemohl zúčastnit sederu v Jeruzalémě, mohl i mimo toto Sváté město uspořádat seder, který byl totožný s tím v Jeruzalémě až na to, že při této náhradní večeři chyběl právě onen velikonoční beránek. Po

churbanu (zničení Chrámu) se již koná seder bez beránka. Připomíná ho pouze beránčí kost na rozprostřeném sederovém stole.

- Pečené, popřípadě vařené vejce ve skořápce, zvané beca je připomínkou sváteční oběti, která byla v předvečer Pesachu obětována v Chrámě

Vlastní seder má tento průběh:

- Kadeš tj. kiduš - požehnání nad vínem
- Urchac - mytí rukou
- Karpas - jzení zeleniny
- Jachac - rozlomení středního macesu
- Magid - čtení pesachové hagady.
- Rachca - umytí rukou před požehnáním
- Mocí - požehnání nad chlebem
- Maca - pojení macesu
- Maror - pojení maroru
- Korech - pojení macesu a maroru současně
- Šulchan orec - sváteční večeře
- Cafun - zákusek, odložená polovina středního macesu
- Barech - požehnání po jídle (birkat ha mazon)
- Halel - pesachový chvalozpěv
- Nirca - tradiční sederové písně

Čtení z Tóry o Pesachu

Poslední šabat před Pesachem je šabat haGadol. V končícím egyptském exilu to byl den, kdy Izraelité vzali jehně, které pak bylo obětováno jako pesachová oběť. Každá rodina přivázala svého beránka ke sloupku postele a oznámila běsnicím Egyptanům, že zvíře, v Egyptě uctívané jako božstvo, se stane obětí pro Hospodina. Egyptané byli bezmocní, ale Izraelité to nevěděli; jednali tak, jak jim Moše nařídil a jednali tak proto, že věřili B-hu i Jeho prorokovi. Šabat před vysvobozením z egyptského otroctví byl tedy dnem, kdy Židé prokázali svou víru a byli za to odměněni B-ží ochranou.

Haftara o šabatu gadol je z proroka Malachijáše (3:4-24), nabádá k věrnosti B-hu a odkazu Mošeho. Výzva „dávejte desátky... neotevřu vám snad okna nebes a nevyleju na vás požehnání?“ se obrací ke všem: nemusí se bát, že se dobročinností ožebračí. Právě před Pesachem je pro Židy vhodný čas být velkorýsy v pomoci bližním.

Ze sedmi -v galutu osmi- dnů svátku Pesach jsou plně sváteční (jom tov) první dva dny a poslední dva.

První den se čte z Tóry Ex 12: 21-51 (o poslední z deseti egyptských ran, vyjití Izraelitů z Egypta a hostině beránka) a Nu 28:16-25 (pesachové oběti). Jako haftara se čte Jehošua (Jozue) 3:5-7, 5: 2-15, 6: 1,27.

Haftara úzce obsahově souvisí s čtenou částí Tóry- v obou případech tu byla dlouhá doba, během níž Židé nemohli vykonávat obřizku a proto nebyli způsobilí přinést pesachové oběti (a jíst z nich). Haftara líčí, jak Jehošua provedl obřizku pro celý národ, jako mocný projev věrnosti B-hu a Jeho smlouvě. Pak byla přinesena oběť a slaven svátek. Splněním micvot obřizky a Pesachu vznikly potřebné zásluhy pro další velké období židovských dějin, začínající Jehošuvým dobytím Jericha. (Během let na poušti se obřizka neprováděla, neboť kvůli obtížnému putování to bylo nebezpečné pro novorozence, a ani klimatické podmínky pouště nebyly příznivé pro řádné zhojení. Faraonovi astrologové předpověděli, že Izraelce potká v poušti krveprolití, proto se Egyptané posmívali, že B-h vede Izraelity do

pouště, aby je tam zahubil. Nyní se ukázalo, že předpovězené krveprolití byla krev společné obřízky, utužení smlouvy mezi B-hem a Izraelem.)

Druhý den Pesachu se čte z Tóry Lv 22:26-23:44 (příkazy o obětech a kalendář ročního cyklu svátků) a Nu 28: 16- 25. Jako haftara se čte 2.Kr 23:1-9, 21-25.

Vyprávění haftary se odehrává v končící době Chrámu, kdy se zdálo, že veškerá naděje na obrození židovského ducha je pryč a není žádná cesta, jak zabránit zničení a exilu. Syn velkého krále Chizkijáše byl naprostým opakem svého otce: Menaše byl modlář, který se vehementně snažil vykořenit z židovského národa službu B-hu a nahradit ji nejhoršími formami modlářství. Vládl dlouho a když nastoupil na trůn jeho vnuk Jošijáš jako osmiletý, byla jeho výchova pod kontrolou modloslužebníků, takže ani nevěděl, co je židovský Zákon. Potom kohen gadol Chilkijáš objevil svitek Tóry, ukrytý kdysi v Chrámu před Menašeho

řádkem. Jošijáš, tehdy 26-letý, se o tom doslechl a požádal, ať mu svitek ukážou. Četli mu z něj a došlo k duchovní proměně: král se obrátil k Tóře a pohnul k tomu i celý národ. Dal odstranit modly; úhlavní kamenem návratu k Tóře byla radostná oslava Pesachu, pozvednutá pesachovými oběťmi v Jeruzalémě.

Vedle toho, že příběh mluví o Pesachu, má i další poselství: tak jako první Pesach Mošeho, tak i Pesach Jošijášův je novým začátkem: v době Mošeho se Izrael stal národem, v době Jošijáše se obnovila duše národa. A protože se to stalo, můžeme věřit, že se to opět stane, s příchodem konečného vykoupení.

Šabat během Pesachu je šabat chol hamoed Pesach, z Tóry se čte Ex 33:12- 34:26 (sláva B-ží přítomnosti a 2.desky smlouvy) a Nu 28: 19-25. Jako haftara se čte Ez 37:1-14, sugestivní příběh Ezechielova oživení „suchých kostí“, ležících v údolí. Komentátoři uvádějí několik důvodů, proč se tento příběh čte o Pesachu: 1/ „Suché kosti“ byly kosti 200 000 osob z kmene Efrajim, jež předčasně odešly z Egypta, vedeny falešným prorokem, byly povražděny Pelištejci (Filištiny) a jejich vzkříšení završuje pesachový exodus (Raši) 2/ Podle tradice nastane vzkříšení mrtvých- tchijat hametim o Pesachu, a přejeme si, ať nastane brzy. 3/ B-h vykonal zázrak skrze Ezechiela proto, aby dal sílu a povzbuzení Izraeli, který tehdy postihlo

zničení Chrámu a exil. S představou suchých kostí, přicházejících k životu, si lidé uvědomí, že nesmí ztratit naději na vykoupení a nový život.

Čte se Šir haširin- Píseň písní.

Sedmý den Pesachu se čte z Tóry Ex 13:17- 15:26 (cesta Izraelitů z Egypta, pronásledování Egyptany, rozdělení moře a píseň Mošeho) a Nu 28: 19-25. Jako haftara se čte 2.Sam 22:1-51, Davidova píseň vděčnosti Hospodinu za Jeho dobrotu a záchránění z různých spiknutí, nebezpečí a svodů života. Je to doplněk k Mošeho písní, kterou Izraelci oslavovali zázrak rozdělení moře.

Davidova píseň je zapsána 2x, v 2.Sam a v Ž 18.

Podle Abarbanela složil David svou píseň v mládí, kdy jej pronásledovaly těžkosti a nebezpečí, a během svého dlouhého života jej říkal pokaždé, když vyvázl z ohrožení. Konečná verze písně v Ž se liší od původní verze v Samuelovi. David dal svou písní Izraeli velký dar: každý, kdo chce rozjímat o samotě, kdo touží mluvit sám k B-hu, kdo si chce vylít duši v modlitbě, najde tu

výstižná slova k vyjádření hloubky svých citů.

Osmý, závěrečný den svátku se z Tóry čte Dt 15:19-16: 17 (prvorozená zvířata, tři poutní svátky) a Nu 28:19-25. Jako haftara se čte Iz 10:32- 12:16, básnická vize velké konečné spásy, když přijde mesiáš o Pesachu. Zhoubnost exilu zdecimuje davidovský rod, ale „pařež Jišajův“ zůstane a z něj se zrodí panovník, hodný svých velkých předků. Ve světě bude duch a moudrost židovské svatosti. Začne nová etapa dějin, kdy zavládne mír, úhlavní nepřátelé budou svorně žít vedle sebe, dravci nebudou útočit na slabé a bezbranné. B-h shromáždí své děti ze všech končin světa, znesváření Juda a Efrajim se sjednotí a znovu převezmou celou Erec jisrael od těch, kteří jim ji upírali. A pak Židé pochopí v úplnosti smysl dějin a budou vděční nejen za blahobyt a pozhnání, ale i za útrapy exilů, protože budou vědět, že utrpení bylo součástí celkového sledu událostí, vedoucího k vykoupení a duchovnímu vrcholu.

POČÍTÁNÍ OMERU

(sefirat ha omer). Obilí z nové úrody nebylo dovoleno jíst až do 2. dne Pesachu, kdy se přinášela děkovaná oběť B-hu. Obětí byl omer- snopek z nové úrody ječmene, který dozrává z obilovin jako první.

Od 2. pesachového večera se začínají počítat dny. Počítá se plných sedm týdnů (7x 7 dní), 50. den začíná svátek Šavuot (6. sivanu). Smyslem počítání je určit přesně den (nepromeškat, neopomenout), kdy byla dána

Tóra- bylo to 50. den po vyjití z egyptského exilu, 6.sivanu. Svátek Šavuot je také nazýván svátkem darování Tóry- zeman matan toratenu. Počítáním se zdůrazňuje vnitřní souvislost Pesachu a Šavuot a gradace ročního cyklu svátků: jestliže o Pesachu slavíme fyzické vysvobození, o Šavuot se radujeme z velkého duchovního daru, z prohloubení kvality života; pouhá fyzická svoboda nestačí.

Počítá se pokud možno začátkem večera, po vyjití hvězd, ale čas k počítání je i celou noc. Počítá se vstojem, od chvíle vhodné k počítání do vlastního počítání by se nemělo jít ani dělat žádná práce.

Poněkud výjimečný je v sledu počítaných dní 33.den, zvaný lag beomer. Traduje se, že během

prvních 30 dní počítání omeru zemřelo na morovou nákazu mnoho žáků slavného učence rabiho Akivy (za to, že neprojevovali dostatečnou úctu jeden k druhému), a umírání ustalo právě 33. den počítání. V tento den také zemřel Šimon ben Jochaj, autor Zoharu, a před smrtí sdělil svým žákům všechna tajemství Tóry. Proto se tento den slaví jako polosváteční a menší smuteční omezení, platící od začátku počítání (nekonat sňatky ani jiné bujaré veselí, nestříhat vlasy), od toho dne ve většině komunit přestávají platit.

50. den, jak řečeno, byla dána Tóra, jež „byla dána v ohni a je jako voda (=stejně nezbytná k životu)“. Tóra byla dána na poušti, i to je symbol: Tóru získá (=pochopí) jen ten, kdo bude „jako poušť“, tj. pokorný v učení.

Výklad k sidře Cav (Leviticus 6,1 – 8,36)

Duchovní genetika

Existují celkem tři názory, tak jak jsou uvedeny v talmudickém traktátu Nedarim a které se zabývají problematikou, proč izraelský národ musel otročit v Egyptě po dobu 210 let. Všechna odvysvětlení zahrnují nějaké selhání ze strany Avrahama, praotce Jisraele. Jeden z důvodů egyptského otroctví bylo, že Avraham se nevhodně dotazoval, když H-spodin mu řekl, "tvé potomstvo zdědí zemi Izraelskou..." Avraham žádal H-spodina o vysvětlení "jak mohu vědět že se tak stane?" (Jinými slovy řečeno, jak budu vědět, že toho budou hodny?) Ihned po této Avrahamově otázce, Tora praví, že H-spodin mu odpověděl: "Tvoji potomci budou cizinci v zemi která nebude jejich..." Další vysvětlení nabízejí naši moudří, že zotročení židů měl na svědomí opět Avraham, když přerušil studium Tory svých studentů jen proto, aby šli do války a vysvobodili Lota ze zajetí.

Třetím důvodem, jak je uveden v gemaře bylo to, že Avraham promeškal příležitost k tomu, aby přivedl skupinu lidí k moteteismu. Po Avrahamově vítězství nad čtyřmi nejmocnějšími králi - když zajali skupinu obyvatelů Sodomy, se stalo, že řekl Avramovi král Sodomy: "Dej mi lidi, a jmění si nech." Avram však sodomskému králi odpověděl: "Pozdvihl jsem ruku k přísaze H-spodinu, B-hu Nejvyššímu, jemuž patří nebesa i země, že z ničeho, co je tvé, nevezmu nitku ani řemínek k opávkám, abys neřekl: "Já jsem učinil Avrama bohatým." Sám nechci nic, jen to, co snědla družina, a podíl pro muže, kteří šli se mnou; Anér, Eškól a Mamre, ti ať vezmou..."

V tomto okamžiku Avraham měl jako vítěz příležitost si vzít Sodomské zajatce a učinit z pohanů vyznavače H-spodinovy. Ostatně o tomto prohřešku jsme si již něco řekli ve výkladu sidry Ki tisa (Šavua tov č.21/ 5767).

Tyto všechny důvody, které vedly k zotročení izraelského lidu v Egyptě, si berou na paškál

Avrahamovy prohřešky a vůbec se nezmiňují o nedostatecích dalších patriarchů, Jicchaka nebo Jakova. Někdo by si mohl myslet, že i nedostatky ostatních patriarchů též přispěly k židovskému exilu v Egyptě.

Ale jak sami vidíme hovoří se v této souvislosti jen o Avrahamovi.

Ale proč by měli za Avrahamovy nedostatky trpět jeho potomci? Navíc, Tora jasně definuje, že každý člověk nese trestní odpovědnost sám za sebe a za svůj vlastní hřích - *"Nebudou usmrcováni otcové za syny a synové nebudou usmrcováni za otce, každý bude usmrcen pro vlastní hřích. Nepřevrátíš právo bezdomovce ani sirotka a vdově nezabavíš roucho. Ale pamatuj, že jsi byl otrokem v Egyptě a že Hospodin, tvůj Bůh, tě odtud vykoupil."* Dvarim (Deuteronomium) 24,16nn

Proč tedy museli Izraelité trpět 210 roků v Egyptě, snad jen pro ten důvod, aby odčinili Avrahamovy nedostatky?

Gemara k talmudickému traktátu Jevamot praví, že lid Izraele má jisté jedinečné charakterové rysy jako je například stud, milosrdenství, či potřeba konat dobré skutky (tzv. gmilut casadim).

Tyto všechny charakteristické rysy jsou částí židovského duchovního "genofondu", protože to zdědili po Avrahamovi, který byl předchůdcem tohoto duchovních vlastností.

Je praotecem, zakladatelem a kořenem všech generací, které po něm následovaly.

Jak už jsme si uvedli v Toře je jasně praveno, že každý jedinec bude **usmrcen pro jeho vlastní hřích**.

V případě Avrahama našeho praotce, byla "kořenem" a základem židovské populace jeho úroveň čistoty - ta byla rozhodující a zásadní pro vývoj izraelského národa až do konce časů.

Jestli kořen stromu je nemocný, toto onemocnění má dopad na růst a vývoj samotného stromu a má vliv i na jeho ovoce.

Podobně, následkem jeho nedostatků - tedy Avrahama, tato nečistota potřebovala být očištěna tak, že izraelský

lid se stal "věčným národem" a stali se duchovními lidmi.

Věčné světlo

Jeden z artefaktů každé synagogy je ner tamid – věčné světlo umístěné poblíž Aron ha kodeš (svatostánku), kde jsou uloženy svitky Tory.

Počátky ner tamid nacházíme právě v této týdenní paraši.

Zde B-h velí izraelskému národu, aby udržoval neustále oheň na oltáři miškanu (přenosného stánku umělavý) a později v chrámu v Jeruzalémě.

Midraš nás poučuje, že plamen na oltáři se podobal plíživému se lvu a byl to vpravdě zázračný oheň - dokonce když oltář byl pokrytý ochrannou látkou během přepravování na poušti, plamen se neuhašoval, hořel dále, aniž by propálil onu tkaninu.

Tento zázračný, neustále hořící plamen je dalším symbolem B-ží věčné přítomnosti uprostřed Izraele. Ale plamen znázorňuje mnohem víc.

Je symbolem světla Tory a tepla tradičního židovského způsobu života. Tím se nabízí lepší vhled na pojem věčnosti - celkového pohledu na život a jeho různé podoby, lásku mezi B-hem a jeho lidem, či židovského národa a jeho Tory.

Šlomo ha melech (král Šalomoun) v Šir haširim (Velepísní) popisuje to:

Lásku neuhasí ani velké vody a řeky ji nezaplaví. (Pis. 8,7)

Oheň je jako krčící se lev, vždy připraven vyskočit a chopit se příležitosti, aby ukázal lásku a přilnavost s poukazem na B-ha a jeho Toru.

Je opravdovým ohněm věčnosti, který uchoval Izrael až do dnešních časů. Kohanim - kněží, potomci Aharonovi, byli odpovědní za údržbu tohoto věčného ohně.

Dnes jsme všichni zodpovědní za záchranu toho věčného plamenu uvnitř našich rodin, společnosti a židovské pospolitosti. Nemůže být pochyb o tom, že jsme povoláni k tomto úkolu B-žím; bude to ale vždy znamenat zabezpečit palivo pro onen věčný plamen. Ale Nebeská pomoc nikterak nechabuje při této naší zodpovědnosti k záchraně toho plamene. Rabini Talmudu nás však varovali před tím, abychom se jen spoléhali na zázraky, které by nás měly chránit a zachovat. Zde platí zásada „Hišadlut“ – snažení se. V židovství je po člověku vyžadován maximálně aktivní přístup, a ne odevzdané přežívání. Zázrak není chápán jako pozitivní věc, která ukazuje na blízkost B-ží, naopak, člověk, kterému se musí udělat „zbytečný“ zázrak ve věci, kterou on sám mohl zvládnout – takový zázrak jde na úkor zásluh, které má člověk „nastřádány“ v budoucím světě. Jinými slovy – člověk se svou nedostatečnou snahou poškodil do budoucnosti.

To je naše přilnavost k tradici a Toře, která vytváří ony zázraky, tak říkajíc, které garantují naše přežití, tvořivost a vitalitu. Věčný plamen je naší nedílnou součástí skrze celou naši pohnutou historii. Má

neuvěřitelnou kapacitu výhřevnosti, utěší nás, aniž by spálil neb sežehnul.

Tora dále důrazně varuje před tím, aby byl oheň uhašen.

Studium Tory, dosažení vzdělání, zachovávání micvot, mravní kredit a optimistický pohled jsou všechny prostředky k tomu, aby se uchoval tento oheň a nedopustilo se, aby byl uhašen. Ve světě, který je ponořen do temnoty a zoufalství, kde platí prapodivný žebříček hodnot, je plíživý se plamen lva židovské tradice, který osvětluje naši cestu směrem k lepší budoucnosti, darem nevyčísitelné hodnoty. Úspěchem je to, že jsme dokázali uchovat tento plamen a předat jej dalším generacím.

PARA ADUMA

Jak jsme se již zmínili minulý týden, Sefer Vajikra pojednává z valné části o obětech. Nikterak všechny nařízení Tory se jeví cizí naší generaci - ale zrovna ty, které popisují zvířecí oběti a vybízí lid, aby oběti přinášel, přivádí mnohé do rozpaků. Tak třeba taková para aduma (červená jalovice), které se užívalo jako součásti duchovního procesu očisty - nezbytné pro toho, kdo se dostane do kontaktu s mrtvolou a s tím souvisejícími věcmi. Náš současník, žijící v této společnosti a nemohl být svědkem Chrámového života jen stěží pochopí všechny náležitosti a souvislosti. Přičemž existuje část populace, která dokonce hodnotí domácí zvířata výše než pouhé živočichy; pro ně pomyslení na zabíjení zvířat, které byly následně spálené na oltáři abstraktnímu B-hu, se může jevit jako věc zasluhující odpor a hnus.

Pokusme se celý problém objasnit na následném podobenství. Představme si někdo, kdo se nikdy nesetkal se zemědělstvím. Vyrůstal ve městě a vždy bral kukuřičná zrna či jiné plodiny jako by vyrostly přímo na policích supermarketu.

Jednoho krásného dne se rozhodl udělat něco pro své zdraví a vyrazil na menší výlet. Vyrazil, jak už to bývá zvykem autem a podél okresní cesty třetí třídy pozoroval krásnou krajinu. A tak se kochal krásami země (asi jako onen doktor z filmu Vesničko má středisková v mistrovském podání Rudolfa Hrušínského) že se rozhodl vystoupit z auta a alespoň na chvíli shlédnou celkové panorama a nadýchat se čerstvého venkovského vzduchu.

Ale po několika blahých okamžicích uslyší hučení stroje. Minuty střídají jedna druhou a za chvíli se hučení mění na rachot, až nakonec rozpoznává neomylným sluchem zkušeného motoristy, že se jedná o traktor. Ten si to již nyní směruje kolem onoho našeho človíčka napříč tím krásným kusem pole. Náš měšťák se najednou ocitá ve stavu mírného šoku.

"Je vůbec možné, aby někdo na prahu jedenadvacátého století jednal takto barbarsky a rozrýval, pozpěvraťoval nádherný kus matky země?". Netrvalo dlouho a náš notně pobouřený muž přeskočil přes dřevěnou ohradu a začal na rolníka řvát: "Zastavte! Nemůžete přeci pokračovat! Zastavte! Nemůžete to dělat!" Traktorista, když zaregistruje našeho protřelého

člověka, jak mává rukama a rozčiluje se, sejme tlumiče ze svých uší a praví:

"Co jste to říkal? Můžete to prosím zopakovat?"

Náš městský chlapík polapá po dechu a konečně ze sebe vyrazí:

"Proč to děláte? Proč... mohl byste ... chcete zničit tento krásný pozemek?" Rolník, víc zmatený než se vůbec dá tušit, odkládá svůj klobouk z temene hlavy.

Pak až zjistí, která bije, sestupuje se svého traktoru a začíná našemu neznámkovi vysvětlovat abecedu zemědělství a výroby potravin. "Jak vidíte", řekl rolník, "první ze všeho se musí poorat země, aby byla připravena pro setbu. Bez semene není žádného jídla, které vychází z půdy pod nebeskou klenbou.

Rozorávání země sice může vypadat nehezky, ale je nezbytným předpokladem k tomu abyste měl potravu pro Vás a Vaše nejbližší ..." Po dobré hodině hovoru onen městský človíček již ve vsí účtě k rolníkovi chápe všechny souvislosti, které jsou třeba pro jídlo ostatní populaci. Děkuje rolníkovi za poučný výklad.

Zpět do města se již vrací docela jiný člověk.

"Tak kukuřičná zrna nerostou na regálech supermarketu..." si neustále opakuje.

Přesně tak je to i s námi. Vidíme zvíře, které bylo zabíjeno dle příkazu Tory a chybí nám porozumění B-žích úmyslů a cest. Jen vidíme krásné a nevinné zvíře, které bylo obětováno.

Taková marnivost! Takové barbarství!

Ale kvůli svobodné vůli, B-žihého největšího daru daného lidstvu, a kvůli fungování fyzického světa tak, abychom mohli použít naši svobodnou vůli - tudíž zvířecí oběti byly nezbytné komponenty, které každý den zabezpečovaly duchovní život.

Podle Talmudu kdyby nebylo obětí, svět by přestal existovat (Megila 31b).

Musíme znát podstatu duchovního světa. Tak jako obyvatel města nevnímá proces výroby potravin, ale což samo o sobě nepopírá její existenci, tak je naše zodpovědnost "krmit" to, co nás zachovává při životě.

Žel v dnešní době je stále méně těch, kteří jsou ochotni něco obětovat. Společnost "vyrábí" mnoho hrdinů, ale skutečný hrdina v každé myslící společnosti je osobou, která obětuje kvůli mravní příčině.

V mezním případě, jako během válečného období, mnoho zmůže být i obětí jednoho jediného života.

Obětí je konečné vyjádření jedince k hodnotě vyšší.

Nejzazší mravní příčinou vesmíru je Konečná Morální hodnota - SAMOJEDINÝ B-H.

Od okamžiku, co jsme JEJ poznali, sloužili JEMU a ctíli Jeho hodnoty, vždy to vyžadovalo nějaké množství obětí - ať už času, nebo hmotných statků.

A mnohdy, pro toho jenž následoval Jeho cestu to mělo za následek nejvyšší obětí - života samého.

Ale jak nás Talmud učí z převážné části B-h dával přednost ŽIVOTU pro Něho než ZEMŘÍT pro Něj!

Umírat pro něco je jednorázovou akcí; jednou dotyčný člověk zemřel pro onu příčinu, ačkoli příčina může pokračovat, ale on ne. Žít pro něco znamená být stále pod nějakým tlakem, chovat se podle nějakého paradigmatu. Brát na sebe jisté závazky.

Vezměte například takovou modlitbu. Pro ty, kdo se modlili hned několikrát za den a každodenně, rok co rok, se může stát velmi obtížným zůstat v modlitbě se stále svěží myslí, oddanosti a ráznosti. Jinými slovy řečeno se mu modlitba může stát rutinnou záležitostí. Je to pak ještě služba B-hu? Je to projev lásky a závazku k Nejvyšší autoritě?

V slovech David ha melech (krále Davida), zní tato slova: "zivchi elohim ruach nišbara.. "obět B-hu je zlomený duch..." (Tehillim [žalm] 51:19)

Téměř mimoděk od nejtělejšího věku pohled na krev - která znamená život, představuje jisté trauma.

Modlitba nahradila chrámové oběti (tzv. korban pe = oběti úst), je zcela určitě méně dramatické modlit se v minjanu (minjan = minimální počet deseti židů, kteří při modlitbách zastupují celý Izrael) než stát na chrámovém nádvoří a přihlížet rituální porážce zvířete.

A to je naše citlivost k životu, jeho hodnotám a příležitosti k duchovnímu růstu.

Každý detail jednotlivé oběti byl stanoven od B-ha a měl svůj zvláštní smysl - ne jen pro náš hmotný svět, ale především pro svět duchovní.

Různé části obětního rituálu odpovídaly mnohým hlediskům duchovního a fyzického světa. Ukončením každého aktu, nastala situace vedoucí k tomu, aby přiblížila svět k jeho konečnému dokončení - aniž jsme něco takové mohli vypořádat.

Myslím, že není zářnějšího příkladu než červená jalovice, kterou jsme ostatně již vzpomenuli a již je defacto věnována celá tato stať.

Prostě červená jalovice je micvou jejíž smysl je za hranicí lidské chápavosti. Tora obsahuje zvláštní "proceduru" týkající se červené jalovice prostřednictvím níž se očistíme z duchovního poskvrnění.

Doposud existovalo devět takových červených krav (musely být úplně červené s výjimkou, nanejvýš dvou štětín).

Desátá červená jalovice se objeví v době Mašiacha (mesiáše), aby se izraelský národ mohl očistit od svého stávajícího stavu duchovního poskvrnění. Pokyny ohledně červené jalovice jsou popsány v knize Bamidbar (Numeri) 19:1nn. Talmud se pozastavuje nad výrokem Avrahamovým, který sám sebe označuje jako "prach a popel" (Berešit [Geneze] 18:27). My jsme dostali micvu popele červená jalovice (Nm. 19,17).

Jaká je souvislost mezi Avrahamovou pokorou před B-hem a popelem červené jalovice? Odpověď na tuto otázku je jednoduchá, ale důležitá.

Člověk musí všechny věci podrobit vůli B-ží. Nejobtížnější je to v případě jeho vlastní mysli.

B-ží největší dar daný člověku může také pro něj být největším prokletím, kdy rozum používá pro

odůvodnění své vlastní nadřazenosti a ještě je horší, když ho používá proti samotnému B-hu.

A nic nemůže být větším nebezpečím, než když proti tvůrci použije někdo jeho vlastní výtvar.

Ačkoli B-h pozval Avrahama k debatě ohledně ušetření nebo ničení Sodomy a Amory, kdy se Avraham pomocí logických argumentů pokouší B-ha přemluvit, tak nakonec, to je B-ží vůle která musí převládat.

Nakonec otázka zda B-h zničí Sodomu nebyla diskusí o právu Sodomských za přežití, ale o Avrahamově ochotě podrobit svoji mysl a génia vůli B-ží. Důkazem, že Avraham v této zkoušce obstál na výtečnou, je rozmnožení a zachování jeho potomstva.

Nic netestuje naši víru v B-ží moudrost jako paradoxy.

Možná je to jeden z důvodů proč čteme paraši Para jako zvláštní maftir týden před Pesachem. Tento svátek je o obnově našeho poslání; to je čas na zamyšlení, že jsme zde jen díky tomu, že nás B-h vyvedl z Egyptského otroctví (naše předky a nás s nimi).

Může tomu napomoci vysvětlení záhadného spojení mezi slovy Paroa (faro = faraon) jež se skládá z konsonantů pe - reš - ajin a slovem prach (afar - sestaveného z těch samých souhlásek) které symbolizují Avrahamovu pokoru před B-hem. Zatímco se faro nabubřele tázal Mošea, "Kdo je H-spodin?" tak to byl Avraham kdo pokorně hovoří s B-hem "jako prach".

Pomalou nastává čas, abychom z příbytků odstranili "chamec", který jsme během roku nahromadili.

Purim byl prvním stupněm v odstranění masek. Pesach je další etapou, kdy je odstraníme jednou provždy.

Pokora, obzvláště pokora intelektuála, je způsob osvobození od "faraona" tj. od arogance a nabubřelosti.

Naše neschopnost k rozumění B-ha a duchovního světa, nesmí být záminkou k tvrzení, že to je špatné, nebo že to neexistuje.

To naznačuje že, i něco tak velkolepého jako je bezesporu lidská inteligence - a ta může mít svá omezení.

A kde lidská logika končí, tam začíná logika B-ží.

Možná to je důvod, proč Bejt Levi napsal, že červená jalovice bude zvláště důležitá na konci čtvrtého a konečného exilu - tj. římského galujotu.

ČERVENÝ je Edom. To je Esav který používal svoji mysl k tomu, aby překonal přírodní svět, podrobit si všechno ostatní dle své vůle a zároveň neuznávat jakoukoliv povinnost vůči Nebi.

Jeho vnuk, Amalek - předek Hamana, byl tím, kdo užíval svoji mysl, aby "vymazal" mezi lidmi povědomí o existenci B-ha.

Obzvláště červená jalovice a vůbec oběti obecně, připomínají, že naše úsudky jsou silně omezené.

Znalost JEHO je nutným začátkem při vstupu do světa Pesachu. Žít s NIM znamená být opravdovým potomkem Avrahama, neobyčejného člověka, jehož vlastní pokora neznala žádných hranic.

Ale nejlepším možným začátkem je odhalení nebeského mystéria jak to napsal král David. "Mystéria B-ží patří těm, kdo se ho bojí" (Tehillim [žalm] 25:14).

Poznámky k sidře Cav

Předchozí paraša pojednávala o obětech (ola- oběť pozdvihování, mincha- přídavná, chatat- oběť za hřích, ašam- za vinu) z úhlu těch, kdo tyto oběti přinášejí, nyní se Tóra obrací k Aharonovi a jeho synům a učí je dalším pravidlům, jež se týkají jejich služby.

„Eš hamizbeach utrumat hadešen- vybrání popela a oltářní oheň“

První chrámovou službou každého dne bylo trumat hadešen- sebrání popela z oltáře a umístění šnej gizrej- dvou polen dříví na hlavní oltářní oheň. Je příkaz neustále udržovat oheň na oltáři a nenechat jej vyhasnout.

„Cav - příkaz“

Dosud byly příkazy o obětech uvozeny slovem „amarta- řeční“ nebo „daber-mluv“. Důraznější „cav-příkaz“ apeluje na kohanim, aby tuto službu vykonávali s horlivostí a také na to, aby se výzva opakovala všem budoucím generacím. (Sifra, Kidušin 29a). Podle rb. Šimona je tato výzva zvláště důležitá, pokud jde o příkaz týkající se finanční ztráty, jako je tomu u ola v tomto odstavci. (Raši)

Gur Arje- Aby mohli kohanim vykonat obětní službu, musí se vzdát svých obvyklých prostředků obživy. Tato finanční oběť se zvláště týká ola- oběti

pozdvihování, z níž kněží nic nedostanou, neboť se celá spálí na oltáři. I když kůže připadne kněžím, sotva to vyrovná ztrátu příjmu.

Ramban- „Finanční ztráta“ se netýká obětní služby, ale finanční zátěže oběti, uvedené dále- každý kohen musí první den své kněžské služby přinést přídavnou oběť a kohen gadol tuto oběť přináší každý den svého úřadu.

Or HaChajim- Finanční ztráta se týká oběti tamid- každodenní, ustavičné oběti; oběť se neomezuje na kohanim, ale vztahuje se na celý národ. Ranní tamid je klíčovou obětí dne, protože před ní se nesmí přinést žádná oběť. Proto během obléhání Jeruzaléma platil židovský národ ohromné částky oblehatelům za jehňata, potřebná pro tamid. (Bava Kama 82b)

„Torat haola - řád oběti pozdvihování“

Raši- K dříve uvedeným pravidlům této oběti dodává se tu, že obětní části se smí spalovat na oltáři celou noc až do rána- na rozdíl od obětování krve, které se musí provést před začátkem večera.

Midraš k tomu říká, že jestliže člověk dělá pokání, je to, jakoby šel do Jeruzaléma, znovu tam postavil Chrám i oltář a obětoval na něm všechny oběti popsané v Tóře (Vajikra Raba 7:2). Každý Žid by měl být lidským Chrámem: je-li člověk svatý, i jeho „chrám“ je svatý, hřeší-

li, znečistí svůj chrám. Když tedy dělá pokání, je to, jakoby znovu postavil sám sebe a obnovil chrám v sobě.

Židé si musí uvědomovat, že vždy máme svého druhu „chrám“: není-li skutečný Chrám, přináší smíření židovský stůl (Chagiga 27a). Stůl je symbolem pohostinnosti a dobročinnosti židovského domu a předává učení a příklad našim dětem. Tento „chrám“ je věčný a Tóra požaduje, aby byl udržován s nejvyšší bdělostí.

Tři oltářní ohně

Jsou tu tři zmínky o ohni:

„**al mokda** - na ohništi“,

„**veeš hamizbeach** - oheň na oltáři“,

„**vehaeš al-hamizbeach**“.

Z toho se odvozuje, že na oltáři hořely stále tři ohně-

„**maaracha gedola** - velká hranice“, na níž se spalovaly oběti,

„**maaracha šenija šel ketoret** - druhá, kadidlová hranice“, z níž se braly žhavé uhlíky a nosily do svatyně k rannímu a odpolednímu obětování kadidla,

„**maaracha lekijum haeš** - hranice pro trvání ohně“, z níž se v případě potřeby bralo dříví a dávalo na hlavní oheň. (Raši, Joma 45a)

„**tukad bo** - bude stále udržován“

Ramban- Příkaz (micva ase), že kohanim musí dát dost dříví na oheň, aby stále hořel, i během noci.

„**Velavaš hakohen** - kohen si obleče“

Zmiňují se tu jen dvě části oděvu kohena; talmud (Zevachim 17b) odvozuje, že služba kněze je neplatná, pokud na sobě nemá všechny 4 části předepsaného oděvu.

„**Mido vad** - lněná říza“

Raši, Sifra- podobala se dlouhé košili, slovo „mido“ je příbuzné s „madad- míra“, tj. velikostí musí padnout danému knězi.

„**Al besaro** - na svém těle“

Raši, Sifra- Kohen musí mít oděv přímo na těle, nic mezi.

„**Veherim et-hadešen** - vybere popel“

To je první služba každého dne: kohen nabere lopatku z popela na oltáři a vysype na zem nádvoří, východně od přístupové rampy oltáře. Tento popel musí být ze spáleného masa obětí předchozího dne.

Rb.Hirsch- Když kohen před zahájením obětí toho dne vezme něco z obětí předchozího dne a vysype vedle oltáře, symbolizuje tím ochotu sloužit B-hu dnes, jako sloužil včera.

„**Ufašat** - vynese“

Toto je úkon zcela odlišný od nabrání popela v předchozím verši: tato služba je ryze účelová, zbaví oltář přebytečného popela. Provádí se jen tehdy, když se na oltáři nakupilo tolik popela, že se musí odstranit. Ježto jde o větší množství popela a kohen by si zašpinil oděv, svlékne se před vykonáním této služby a obleče si starší, obnošenější kněžský oděv.

Z toho se učíme: nehodí se mít na sobě stejné šaty při práci v kuchyni a u slavnostní tabule, tj. musíme svléci před šabatem šaty, v nichž jsme prováděli přípravu na šabat a obléci pěkné šaty k počtě šabatu. Platí to zejména pro ženy, jež většinou nechodí v pátek večer do synagogy.

„**Lo tichbe** - nesmí vyhasnout“

Midraš říká, že oltář Mošeho svatyně byl používán 116 let: 39 let v poušti, 14 v Gilgalu, 13 v Nobu, 50 let v Gibeonu (Raša). Po celou tuto dobu oheň na oltáři nepřetržitě hořel, a přesto se měděná deska oltáře nikdy nepropálila a jeho dřevěná konstrukce nespálila. (Vajikra Raba 7:5)

„**Ecim baboker baboker** - dříví... každé ráno“

Srovnáním v.5 s 1:7 odvozuje talmud, že kohanim přidávali každé ráno a každý večer na hlavní oheň 2 polena dříví. (Joma 27b)

„**Chelvej hašlamim** - tuk z pokojných obětí“

Abarbanel- Tóra zmiňuje pouze pokojné oběti, ne oběti za hřích a za vinu, i když řád platí i pro ně. Je však lépe nezmiňovat oběti, přinášené na smíření hříchů, poněvadž je lépe, když tyto oběti nejsou zapotřebí a lidé přinášejí jen oběti z vděčnosti za dobro.

„**Torat hamincha** - řád pokojné oběti“

Raši- Slovo „torat- řád“ má obecný význam, naznačuje, že řád platí i pro další oběti. Zde říká, že olej a kadidlo, zmíněné u obětí Izraelitů (v.8) se musí dát i na přídatnou oběť kohanim (v.12-16), i když kněžské oběti se od obětí běžných Izraelitů liší.

„**Hakerev ota** - přinese“

Kohen musí přinést posvátnou nádobu s přídatnou obětí a dotknout se jí jihozápadního rohu oltáře. (Sota 14b)

„**Izkarata** - podíl připomínky“

Raši- Komec a kadidlo spálené na oltáři příznivě připomenou Hospodinu toho, kdo obět přinesl.

„**Vehanoteret** - co zbude“

Přídavná oběť je obětí nejsvatější (= nejvyššího stupně svatosti), má stejnou míru svatosti jako chatot veašamot-oběti za hřích a za vinu. Nesmí se tedy jíst mimo nádvoří a musí ji sníst jen kohanim.

„**Lo teafe chamec** - nebude se péct kvašené“

Abarbanel- Proč kohanim nesmí nechat svůj podíl zkvásit? Verš pokračuje „dal jsem jim to jako jejich podíl ze Svých ohnivých obětí“, tj. kohen, který z nich jí, je jako oltář, který poskytuje smíření kouřem stoupajícím z obětí. Proto když kohen jí svůj podíl, musí dodržet zákazy, jež platí pro oltář, a tak jako nic kvašeného nesmí přijít na oltář, nesmí ani kohanim nic kvašeného jíst.

„**Kol ašer-jiga bahem jikdaš** - cokoli se jich dotkne, bude svaté“

Raši- Jestliže se jídlo či nádoba dotknou přídatné oběti tak, že mohou vstřebat její chuť, bude se s jídlem či nádobou zacházet podle halachických pravidel pro přídatnou oběť, tj. jídlo se smí sníst jen v časové lhůtě a na místě, kde se smí sníst přídatná oběť.

(Vychází se z toho, že jídlo či nádoba mají schopnost absorbovat. Proto např. je zakázáno vařit maso v mlékovém hrnci, a parve vařené v mlékovém hrnci se považuje za mléčné jídlo)

„**Minchat kohan** - kněžská přídatná oběť“

Tuto oběť musí přinést

1/ každý kohen 1x za život- když poprvé koná chrámovou službu,

2/ kohen gadol při nástupu svého úřadu a potom každý den svého úřadu.

„**Solet** - jemná mouka“

Upeče se 12 nekvašených bochánků (Menachot 76a)

„**Tamid** - ustavičná“

Raši- týká se jen oběti kohena gadol, který ji přináší každý den, proto je popsána jako „ustavičná“. Ostatní kohanim ji přinesou jen první den své kněžské služby.

„**Murbechet...tufinej** - vařenou...opakovaně pečenou“

Raši- byla spařena ve vařící vodě, pečená v peci, smažená na pánvi, a po smažení opět pečená. (Menachot 50b)

Korban Aharon- Tento postup je charakterizován jako opakované pečení.

„**Vehakohen hamašich** - kohen...pomazaný“

Týká se jen kohena gadol, jenž je pomazán při nástupu úřadu jako nástupce Aharona. Jako kohen gadol pak přináší tuto oběť každý den. První den svého úřadu tedy přinese tuto oběť dvakrát- poprvé jako „inaugurační“ a podruhé jako oběť tamid kohena gadol. Pokud nový kohen gadol nikdy nevykonával chrámovou službu jako běžný kohen, přinese první den úřadu tuto oběť třikrát. (Menachot 78a)

„**Kalil taktar** - celá vystoupá v kouři“

Raši- Každá přídatná oběť kohena je celá spálena na oltáři (i běžná přídatná oběť, ať je dobrovolná, nebo za hřích).

Chatat - oběť za hřích

„**Bimkom** - na místě“

Oběť za hřích musí být zaříznuta na stejném místě jako oběť pozdvihování. Odkazuje se tím na povahu hříchu. Oběť pozdvihování se poráží na „cafonseverni“ straně nádvoří; slovo „cafon“ lze číst i „cafunskryté“, neboť oběť pozdvihování se přináší na smíření za skryté myšlenky. I když oběť za hřích je přinášena za neúmyslné skutky, a nikoli za myšlenky (viz 1:3), lidé se neproviní „bez úmyslu“ zničehonic: zhřeší-li někdo „omylem“, můžeme si být jistí, že skutku předcházele hříšné myšlenky a touhy. (Avnej Nezer)

„**Hamchate ota** - kdo vykonává oběť za hřích“

Raši- Obrat „kdo vykonává“ není míněn doslovně, tj. kohen, který fyzicky provádí obětování; maso z oběti je rozděleno mezi všechny kohanim, kteří jsou způsobilí vykonat oběť, bez ohledu na to, zda to skutečně vykonali. (viz Zevachim 99a)

„**Ašer jize alejha** - cokoli stříkne na..“

Raši- Vypere se jen místo potřísněné krví, ne celý oděv.

„**Hag'ala** - očista“

Dvě zásady rituální čistoty nádob:

1/ Jestliže nádoba absorbuje částice nekošer jídla nebo jídla svatého (s nímž je zakázáno zacházet běžně kvůli jeho svatosti), získá nádoba status jídla, jež absorbovala.

2/ Pokud ale zakázané částice se z nádoby dají odstranit, může se nádoba vykošerovat (= rituálně očistit) a pak dále používat. Jak říká verš, z hliněné nádoby nelze částice odstranit, nádobu tedy nelze nadále používat; kovové nádoby lze očistit postupy uvedenými v Šulchan aruch, a poté dále používat.

„**Jišaver** - bude rozbitá“

Raši- Částice oběti přilnou k hliněné nádobě trvale, stane se tedy po uplynutí dne a noci (tj. lhůty, během níž se musela sníst oběť) zakázaná. Ježto maso oběti za hřích se po této lhůtě stane „notar-zbytkem“ a musí se

spálit, „zbytky“ v hliněné nádobě se musí zničit rozbitím nádoby. To platí pro všechny oběti.

„**Vechol chatat** - žádná oběť za hřích“

Raši- Tj. ne jen oběť za hřích, ale žádná oběť.

„**Ašer juva...lechaper** - která se přináší...na smíření“

Ramban- Obětování krve se až na několik málo výjimek provádí pouze u oltáře na nádvoří. Když se kohen splete a přinese krev do svatyně s úmyslem vykonat smíření tam, celá oběť se stane neplatnou a musí se spálit.

Korban ašam - oběť za vinu

„**jišchatu** - budou poraženy“

Sifra - Jen sloveso je tu v plurálu, z toho se učíme, že na rozdíl od ostatních úkonů, porážku mohou vykonat různé kategorie lidí- ženy, konvertité, nežidovští otroci židů.

„**kol chelbo** - všechen tuk“

Raši- Mezi obětními částmi spalovanými na oltáři je „tučný ocas“, protože na rozdíl od jiných obětí může být ašam jen ovce, a ovce je jediné zvíře, jehož ocas se dává na oltář.

Dary kněžím

Části obětí, jež se dávají kohanim, rozdělují se mezi všechny, kteří jsou v Chrámu a jsou způsobilí vykonat oběť- nikoli jen těm, kdo skutečně vykonali obětování.

„**Olat iš** - oběť ola jednotlivce“

Podle Moudrých obdrží kohanim kůži z oběti jen tehdy, jde-li o oběť jednotlivce, tj. dárci získá zásluhu přinesením oběti. Pokud se oběť stane nepřijatelnou a části se nesmí dát na oltář, kohanim kůži nedostanou. (Zevachim 103a)

„**Lo jihje** - bude jeho“

Je zakázáno, aby jeden kohen řekl druhému „vezmi si můj podíl z této oběti a já si vezmu tvůj podíl z příští oběti, tak budeme mít každý jednu velkou část místo dvou malých“. Takové obchody jsou zakázány, protože maso nepatří kohanovi, ale B-hu. (Kidušim 53b). Dárce dosáhne smíření mj. také tím, že kohanim jedí část oběti- a jak můžeme vědět, který kohen jezením přidá zásluhu dárci? Proto musí jíst všichni kohanim z každé oběti. (Midraš HaGadol)

„**Korban toda** - děkovaná oběť“

Když někdo přežil ohrožení života, přinese toda- děkovanou oběť, aby vyjádřil vděčnost B-hu za záchranu a vyznal, že On ho zachránil. Moudří odvozují (Berachot 54b) z Davidova žalmu 107, že oběť se musí přinést ve 4 případech: Kdo přežil

1/ cestu přes poušť nebo podobně nebezpečnou cestu,

2/ vězení,

3/ těžkou nemoc,

4/ cestu přes moře.

Děkovaná oběť je druh pokojné oběti, až na dva rozdíly-

1/ toda se může jíst pouze den a noc, kdežto u šlamim den, noc a den,

2/ toda musí být provázena 40 chleby.

Symbolika chlebů

Děkovaná oběť má 40 chlebů, tj. po 10 kusech od každého uvedeného druhu (bochánky, oplatky, chleby nekvašené a kvašené chleby). Z poloviny mouky se udělá 30 nekvašených s olejem, z druhé poloviny se udělá 10 kvašených chlebů, pečených bez oleje.

Rb Hirsch- Kvašené chleby jsou symbolem rozvoje a neokleštěné svobody, nekvašené představují jídlo a olej v nich prospívání, obojí důležité k životu. Kombinací

kvašených i nekvašených chlebů v oběti toda se vyjadřuje, že člověk vyvázl z nebezpečí k neomezenému životu, a uznává, že za vše vděčí B-hu. Jeden kus od každého druhu se dává kohenovi na znamení úcty, že kohen je služebníkem B-žím.

Podle Moudrých až přijde mesiáš a svět bude dokonalý, oběti na smíření už nebudou třeba, neboť lidé již nebudou hřešit, avšak oběti děkované zůstanou. Z toho se učíme, jak důležité je projevit vděčnost. Nutno žehnat B-hu i za to, co je zdánlivě zlé, neboť všechno, co B-h dělá, je v konečném důsledku k dobrému.

„**Lechem chamec** - kvašený chléb“

Žádné kvašené chleby z děkované oběti se nedají na oltář.

„**Echad mikol-korban** - jeden z každé oběti“

Jeden kus od každého ze 4 druhů se dá kohanim a zbytek sní dárce a jeho hosté. Stejně jako u pokojné oběti část přijde na oltář, část kohanim a část dárce. (Raši)

„**Bejom korbano** - v den oběti“

Z v.15 vyvozují Moudří, že časový limit pro sněžení oběti (do dalšího dne) platí pro maso všech obětí, pokud Tóra nestanovuje jinak; tedy nejen toda, ale i chatat, ašam a další se má sníst během dne a noci. Výjimkou je běžná pokojná oběť, kde je limit den, noc a den. (Raši, Sifra)

Je-li toda jen druh pokojné oběti, proč se nemůže jíst tak dlouho, jako běžné pokojné oběti? Toda děkuje B-hu za zázrak, a každý den jsme obklopeni zázraky (jak se modlíme ve Šmone esre); přineseme-li todě, je to proto, že jsme si jeden ze zázraků uvědomili, další si neuvědomujeme. Zítřka si možná uvědomíme jiný zázrak, za který budeme děkovat.

„**Veim-neder o nedava** - jestliže slib či darování“

Raši- Hovoří se tu o běžné pokojné oběti (kterou člověk nepřináší proto, že si uvědomil zázrak nebo z touhy přiblížit se B-hu). V tom případě nejsou chleby částí oběti a smí se jíst i další den.

„**Neder** - slib“= osobní závazek přinést oběť, např. člověk řekne „slibuji, že přinesu pokojnou oběť“ a potom vybere zvíře pro oběť. „Nedava- darování“ není slib, ale prohlášení, že určité zvíře je určeno (posvěceno) pro pokojnou oběť. Rozdíl je v tom, že pokud zvíře pojde nebo bude uloupeno, v případě slibu je člověk povinen dát k oběti jiné zvíře (ježto osobní závazek je přinést oběť), kdežto v případě darování zbavuje smrt zvířete či jeho uloupení člověka povinnosti (ježto se zavázal pouze k tomu, že toto konkrétní zvíře je určeno pro oběť).

„**Pigul** - odmítnut“

Oběť se stane nepřijatelnou jako pigul, jestliže osoba, jež provádí obětování krve, má nepatřičné úmysly, tj obětování krve se vykoná až po skončení dne, obětní části budou dány na oltář až následující ráno, maso z oběti se bude jíst po dovoleném limitu. Kterákoli z těchto věcí činí oběť nepřijatelnou jako pigul a oběť musí být spálena. Kdo jí pigul, podléhá trestu karet. Pigul se týká všech obětí. (Rambam, Hilchot Pesulej HaMukdašim 13:1-3)

Podle Moudrých se oběť stane pigul, když špatné úmysly jsou při některé ze čtyř částí obětování krve,

kteří je nezbytné k tomu, aby se oběť mohla jíst či spálit ohněm:

1/ při porážce- šchita,

2/ při jímání krve do nádoby- kabala,

3/ při nesení krve k oltáři- holacha,

4/ při stříkání či potření krve na oltář- zrika. (Sifra)

„**Heachol jeachel** - úmysl sníst“

Raši- Tj. ten, kdo při obětování krve měl úmysl jíst z oběti až po stanoveném limitu. Verš tím nechce říci, že byla-li oběť řádně vykonána, pak ten, kdo se provinil a jedl z oběti až po časové lhůtě, učiní oběť zpětně neplatnou! Řádně vykonaná oběť se nemůže dodatečně stát neplatnou.

„**Achila vetuma** - jezení ve stavu nečistoty“

Maso oběti se musí jíst ve stavu tahara- duchovní čistoty. (tj. jak masa, tak toho, kdo je jí)

„**Lo jeachel** - nesmí se sníst“

Raši- Jako u každého zákazu, za jehož porušení není konkrétně určen trest, hříšník podléhá mrskání.

„**Kol tahor** - každý (kdo je) čistý“

Raši, Sifra- Maso pokojné oběti smí jíst každá způsobilá osoba, ne pouze dárce.

„**Vetumato alav** - jeho nečistota je na něm“

Raši- Dvojí původ nečistoty:

1/ Kdo se stal nečistým v důsledku vlastních tělesných výměšků,

2/ kdo se stane nečistý tím, že se dotkne něčeho nečistého. V obou případech je trest stejný.

„**Venichreta hanefeš** - duše bude odříznuta“

Tj. trest karet. Komentátoři se liší, pokud jde o bližší upřesnění trestu karet:

Raši- Hříšník brzy zemře a jeho nedospělé děti zemřou.

Tosafot (Jevamot 2a)- Děti nezemřou, leda v případech, kdy to stanovuje Tóra.

Talmud Jerušalmi (Bikurim 2)- Brzká smrt, než hříšník dosáhne 50 let

Talmud Bavli (Moed katan 28a)- Smrt mezi 50-60 lety

Ramban- Jsou různé stupně trestu karet, závisí to na zásluhách hříšníka a na závažnosti jeho hříchu. Jestliže člověk je v zásadě spravedlivý, pouze nemohl odolat pokušení a spáchal hřích (podléhající trestu karet), zemře mladý, ale neztratí svůj podíl na budoucím světě (= na světě, který přijde- olam haba). Jestliže hříchy člověka jsou větší než jeho zásluhy, bude jeho duše odříznuta od světa, který přijde, ale neznamená to, že člověk zemře mladý, může dokonce žít velmi dlouho. Jestliže člověk zhřešil rouháním a modlářstvím, stanovuje Tóra jak jeho brzkou smrt, tak ztrátu podílu na světě, který přijde. Bezdětnost také nastane jen tam, kde to stanovuje Tóra, není součástí každého trestu karet.

Ramban zdůrazňuje, že každá zmínka trestu karet v Tóře je důkazem, že existuje trvalá odměna pro duši: kdyby nebylo nevýslovné záře očekávající duši spravedlivého, nemohlo by být ani takového trestu jako karet.

„**Bivhema tmea** - nečisté zvíře (mršina)“

Tj. nekošer zvíře, které zemřelo jakýmkoli způsobem a košer zvíře, jež zemřelo jinak než platnou šchitou. Žádné živé zvíře není tame- nečisté.

„**Bechol šekec tame** - cokoli nečisté, odporné“

Tj. 8 druhů živočichů a hmyzu, vyjmenovaných v Lv 11:29-30.

Chelev vedam - tuk a krev

Zákaz se vztahuje na ovce, kozy, skot, bez ohledu na to, zda zvíře posvěcené či neposvěcené. I když se slovo „chelev“ překládá jako tuk, míní se pouze tukové tkáně, které se- v případě obětování- dávají na oltář (viz 3:3-4), s výjimkou tučného ocasu ovce, který se smí jíst. Tuk je zakázán jen u druhů, stanovených pro oběti. Smí se jíst tuk z cví (jelena), ajal (starší jelen- např. desaterák) a dalších košer divokých zvířat, která se nesmí použít k obětem.

„**Nevela** - zdechlé zvíře“

Tj. košer druh, který zemřel jinak než šchitou.

„**Trefa** - rozšápané zvíře“

Tj. zvíře nezemřelo na svá zranění (v tom případě by to byla nevela), ale bylo smrtelně zraněno a pak byla provedena šchita, anebo bylo zvíře nemocné, nebo zraněn životně důležitý orgán zvířete, což přivedilo smrt do 12 měsíců. V těchto případech se maso nesmí jíst- ani když byla provedena šchita.

„**Vechol- dam** - žádnou krev“

Raši- Výjimkou je krev rybí a krev kobylek.

„**Bechol mošvotejchem** -ať se usadíte kdekoli“

Tj. tento zákaz platí ve všech částech světa, kam by žid přišel. Micvot, které jsou „chovat maguf- osobní povinnost“, tj. týkají se chování člověka, platí všude, kdežto micvot, které jsou „chovat karka- povinnost vztahující se k zemi“, tj. zemědělské zákony, platí pouze v Erec jisrael.

Že zákaz krve a tuku platí všude, snad není nutno vysvětlovat. Ale talmud podotýká: „abychom se nedomnívali, že když je tento zákaz zařazen do kapitoly pojednávající o obětech, platil jen po dobu trvání Chrámu a přinášení obětí.“ (Raši, Kidušin 37b)

„**Tenufa utruma** - máchání a zvedání“

Popisuje se tu rituál, prováděný s „emurin“- těmi částmi pokojné oběti, jež se dávají na oltář a s částmi, jež se dávají kněžím. Předtím, než jsou dány (na oltář či kněžím), máchá se jimi do čtyř světových stran, nahoru a dolů. (Raši) Tím se naznačuje, že B-h vládne nade vším a všude, ve všech čtyřech světových stranách, nahoře i dole.

Tento rituál se provádí pouze u pokojné oběti a učí nás, že nejvyšším uspokojením v lidském životě je, když člověk slouží B-hu a opírá se o Tóru. (Rb Hirsch)

Rb Bachja- Rituál symbolizuje usilování a pohyb. V hrudi je srdce (sídlo touhy), kýta představuje schopnost pohybu, mácháním a zvedáním těchto částí tedy vyjadřujeme, že jsou pod B-ží kontrolou.

„**Jadav tevienu** - vlastníma rukama přinese“

Raši z Menachot 61b- Rituál provádějí kohen a dárcé; při máchání drží dárcé obětní části svými rukama a kohen dá své ruce pod ruce dárcovy.

Obětní části a jejich řád

Na oltář se dává to, co je uvedeno v Lv 3:3-4 (tj. tuk pokrývající vnitřnosti, obě ledviny i s tukem, jaterní lalok). Kněžím se dává hrudí (chaze) a pravá kýta (šók). Oběma podíly se máchá společně. Kýta se dává vedle hrudí. V 9:20 se uvádí, že tuk se položí nahoru na hrudí, ale v 10:15 se říká, že kýta a hrudí leží na tuku. Tento rozpor vykládají Moudří tím, že poloha částí se v průběhu rituálu mění:

1/ Poté, co je oběť rozsekána na příslušné části, kohen části nese tak, že tuk leží na hrudí a kýtě.

2/ Kohen předá části dárci a přitom je otočí, takže nyní je tuk pod hrudím a kýtou. Druhý kohen dá své ruce pod dárcovy ruce a společně provedou máchání a zvedání.

3/ Předají části třetímu kohenovi a přitom je opět otočí, takže tuk je nyní na hrudí a kýtě. Tento kohen dá tuk ke spálení a hrudí s kýtou k rozdělení mezi kohanim. (Raši a Menachot 61b-62a)

„**Šók hajamin** - pravá kýta“

Kněžím připadne část pravé zadní nohy zvířete. Podle Rašiho je to prostřední ze tří částí zadní nohy. Podle Rambama (Hilchot Maase HaKorbanot 9:10) však šók= horní dvě části zadní nohy. (Chulin 134b)

„**Et-chve hatenufa veet šók hatruma** - hrudí z máchání a kýta ze zvedání“

Máchání a zvedání se provádí s oběma částmi, Tóra ale spojuje hrudí vždy jen s mácháním a kýtu se zvedáním.

Ramban- Má to původ v posvěcení svatyně- při inauguračním obětování se kýta nedala kohanim, ale byla spálena na oltáři. Tato kýta byla nazvána truma, protože byla oddělena a pozvednuta zvlášť- tak jako truma, která se odděluje z úrody. Hrudím se při inauguračním obětování máchalo a bylo dáno Mošemu, který to vykonával jako kohen hagadol. Výsada, že hrudí a kýta při dalších obětech připadne kohanim, vzešla z této bohoslužby, která je posvětila, tak jako posvětila svatyni. Tóra to připomíná zmíněným slovním spojením.

„**Zot hatora** - to je řád“

Talmudický učenec Red Lakiš řekl: „Proč se říká- To je řád oběti pozdvihování? Abychom se naučili, že učí-li se člověk řád obětí, je to, jakoby je skutečně přinášel.“

„**Vehamiluim** - oběti posvěcení“

Tj. oběti v den, kdy byla kehuna- kněžstvo ustaveno. (Raši) Oběti jsou uvedeny v Ex 29:1-37 a Lv 8:1-32.

Posvěcení kněží

Kapitola popisuje posvěcení Aharona a jeho synů jako kněží.

Raši- Tuto část Tóry se Moše učil 23.adaru, sedm dní před vztyčením svatyně I.nisanu, a jestliže to Tóra uvádí zde, je to dokladem toho, že Tóra není vždy psána chronologicky.

Ramban- Celou část Tóry od Ex 40 až po Lv 10 se Moše učil 23.adaru, pravidla obětí byla přiřazena k posvěcení svatyně proto, že oběti byly základem obřadu.

„**Par** - býk“

Býk byl obětí za hřích, jeden beran byl obětí pozdvihování, druhý obětí posvěcení, kterou Raši vykládá jako synonymum obětí pokojné.

„**Kol haeda** - celé shromáždění“

Ramban- B-h chtěl, aby celý národ viděl, že Aharon a jeho rodina byli vybráni za kohanim.

„**El petach** - ke vchodu“

Raši- Ježto dospělých mužů tam bylo 600 000, celé shromáždění čítalo několik milionů lidí, byl zázrak, že se ohromný počet lidí vešel na malý prostor.

Ibn Ezra- Shromáždění tvořili jen vůdcové kmenů a starší.

„**Ze hadavar** - toto je věc“

Raši- Moše zdůrazňuje, že vše, co dělá, je na B-ží příkaz, nehledá slávu pro sebe ani pro bratra.

Podle Moudrých měl Moše stejné postavení jako král, pak by měl zakázáno snížit své postavení omýváním a

oblékáním Aharona a jeho synů, musel tedy vysvětlit lidu, že to dělá na B-ží příkaz.

„**Vajakrev** - přivedl“

Ibn Ezra- Moše přivedl kohanim ke kijoru, kde je omyl jako přípravu na uvedení do kněžské služby.

Raši- Vyžadovalo se ponoření v mikvi, při ponoření se osoba celá ponoří do vody, aby ani vlásek nevyčnival- symbolicky se tím člověk „ponořuje“ do B-ží svatosti, mimo vnější vlivy.

„**Et- haurim veet- hatumim** - urim a tumim“

Tj. proužek, na němž bylo napsáno tajné B-ží jméno a umístěno do kapsy náprsníku; umožnilo kohenu gadol dotazovat se B-ha na otázky důležité pro národ a dostat odpověď.

„**Vajicok...vajimšach** - nalil ... a pomazal“

Raši- Nejdřív Moše nalil olej na hlavu Aharona, pak dal trochu oleje mezi obočí a prstem rozetřel.

„**Lekodšo** - posvětit“

Haamek Davar- Jsou dva druhy pomazání: král byl pomazán, aby získal sílu ducha, kohen gadol je pomazán, aby se pozvedl do stavu svatosti.

„**Vajišchat vajikach et- hadam** - porazil...“

Sifra- Moše vykonal porážku. Po sedm dní, od 23. adaru do 1.nisanu, sloužil Moše jako kohen gadol a vykonával celou bohoslužbu.

Raši cituje Avoda Zara 34a- Moše měl po těch sedm dní na sobě bílou řízu

Gur Arje- Jeho výjimečné postavení v těchto dnech vyžadovalo výjimečný oděv- čistě bílý, beze všech ozdob: symbol, že Moše je cele oddán službě B-hu.

„**Vajchate...vajkodšehu** - očistil... a posvětil“

Raši- Obětováním krve Moše očistil oltář, zbavil jej dosavadního světského stupně a uvedl do stavu svatosti. Posvětil jej, aby se oltáře mohlo používat k dosažení smíření pro hříšníky.

„**Lechaper alav** - poskytnout smíření“

Sifra- Smíření bylo nutné kvůli možnému hříchu: někteří lidé možná dali dar na budování svatyně jen kvůli hanbě (do níž by se dostali, kdyby nedali) a pokud tomu tak bylo, tyto dary nebyly zcela dobrovolné a mohly by se považovat za uloupené.

„**Ejl hamiluim** - beran posvěcení“

Raši- Tento beran byl šlamim- pokojná oběť, již se dovršil proces posvěcení kněží.

Ramban- Proč je jen pokojná oběť nazvána obětí posvěcení? Býk z oběti za hřích byl k posvěcení oltáře, beran z oběti pozdvihování byl –jako všechny dobrovolné oběti- k získání B-ží přízně pro kohanim, za něž byl obětován. Beran z pokojné oběti byl

výrazem vděčnosti za výsadu, již B-h dává kohanim- být Jeho služebníky. Tento beran byl poslední obětí, jím bylo dokončeno posvěcení, proto jen on byl tak nazván.

„**Tenuch ozen...hajmanit** - prostřední část pravého ucha“

Raši- Tj. výběžek, pokrytý kůží, před zevním uchem

Saadja Gaon- Lalůček ucha

Chafec Chajim- Zevní ucho tvoří jakoby tři soustředné kruhy: největší je jemný sval, prostřední je chrupavka a střed je otvor, vedoucí do středního a vnitřního ucha. Tenuch je chrupavka.

Rb. Avraham ben HaRambam- Ačkoliv úkon je nařízen Písma- gžera hakatuv, má i homiletický výklad, platný pro každého člověka: krev na uchu je symbolem, že kohanim budou naslouchat B-žím příkazům a poslechnou je; ruka uchopuje věci, krev na pravém palci je symbolem, že kohanim budou aktivně konat B-ží vůli; noha slouží k pohybu, krev na palci pravé nohy je symbolem, že kohanim vždy hbitě poběží, aby sloužili B-hu.

„**Umisal hamacot** - z košíku chlebů“

V košíku bylo 10 kusů od každého ze tří zmíněných druhů chlebů

„**Vechalat lechem šemen** - olejem zadělaný chléb“

Všechny druhy byly zadělány olejem, ale v tomto druhu bylo tolik oleje (1/4 logu) jako v dalších dvou dohromady.

„**Petach ohel moed** - u vchodu do stanu setkávání“

Raši, Ramban- Běžné pokojné oběti se mohly jíst kdekoli v táboře, tato pokojná oběť byla „nejsvatější“, tj. měla vyšší míru svatosti a musela se sníst v areálu svatyně; dalším znakem vyšší míry svatosti bylo to, že se musela sníst téhož dne.

„**Civa hašem laasot** - tak Hospodin přikázal“

Tato oběť se opakovala celých 7 inauguračních dnů. (Raši)

„**Jomam valajla šivat jamim** - dnem i nocí po sedm dní“

Nemyslí se, aby zůstali nepřetržitě plných sedm dní u stanu setkávání- je jasné, že člověk je z masa a krve a má své tělesné potřeby. Přikazuje se tu, že mají zůstat u stanu tak dlouho, dokud je obětní služba, i večer, kdy se na oltáři spalují obětní části. Po skončení však mohou odejít. Tento příkaz platil i po těchto sedmi dnech, protože kohen nikdy nesměl odejít uprostřed bohoslužby (Ramban, Sifra)

„**velo tamutu** - abyste nezemřeli“

Raši- Ale jestli neposlechnete, zemřete.

„**Vajaas aharon uvanav** - Aharon a jeho synové vykonali“

Gur Arje- všechny četné příkazy a neudělali žádnou chybu

Sifra- vykonali službu s velkou radostí

JUDAISMUS PRO DNEŠEK

Prastará víra s moderním poselstvím

JOHN D. RAYNER a BERNARD HOOKER

NEBUDEŠ NIČIT

Povinnost chránit životní prostředí

Od té chvíle, co B-h stvořil muže a ženu a řekl jim „Plodte a množte se a naplňte zemi a podmaňte si ji“(Gn.1:28) se předpokládá, že člověk je schopen udržet své životní prostředí pod kontrolou. Nicméně renomovaná organizace Club of Rome vyjadřuje oprávněné obavy z nebezpečí, plynoucího z industrializace a vyčerpání přírodních zdrojů, z populačního růstu a nedostatku potravy, ze znečištění životního prostředí a nemocí. Mnoho lidí je znepokojeno tím, že člověk jakoby ztrácel kontrolu nad děním kolem něho; už Albert Schweitzer to vyjádřil slovy: „Člověk ztrácí schopnost předvídat a předcházet. Skončí zničením země.“ Připomeňme, co B-h slíbil Noachovi: „Vody již nikdy nezpůsobí potopu ke zkáze všeho tvorstva“ (Gn.9:15); člověk sám však nebrání zkáze- znečišťováním, erozí a dalšími nebezpečími, ohrožujícími životní prostředí.

Robert Arvill v knize Člověk a životní prostředí konstatuje: „Důkazy kontaminace životního prostředí jsou všeobecně známé: život ve volné přírodě odumírá, vzduch a půda jsou otrávené, půda eroduje, vody jsou znečištěné a přírodní bohatství (uhlí, ropa, kovy) vypleněno. To není jeden problém, ale výsledek milionů činů bezohlednosti a ignorance.“ Poukazuje na to, že trvalo miliony let, než se vytvořily současné zásoby uhlí, plynu, ropy, celá staletí, než se vytvořila vrstva půdy, na níž závisí život, ale při tempu současného růstu a nárocích moderní ekonomiky hrozí vyčerpání těchto zdrojů, které kriticky zasáhne do našeho života, pokud se rychle něco nepodnikne. Měli bychom např.nahradit své současné bezstarostné zacházení s mořem a půdou opravdovým vztahem k nim a krátkodeché zaměření pouze na současnost vystřídat odpovědným přístupem s ohledem na to, co po sobě zanecháme budoucím generacím. Judaismus učí, že člověk je B-ži správce na zemi a odpovídá za vše, čemu vládne. Tak to stojí v Rašiovo komentáři k verši Ž 115:16-„Nebesa, ta patří Hospodinu, ale zemi dal lidem.“ Dobrý správce nepromrhá to, co je mu svěřeno.

Mezi všemi nebezpečími je na prvním místě znečištění. Vezmeme-li Arvillovu definici pojmu-„přítomnost látek či forem energie v prostředí, jež mají původ v lidské činnosti a jsou v takovém množství, že působí či mohou působit škodlivě, nebezpečně, nežádoucími účinky“, uvědomíme si tři části problému. Na prvním místě je to populační růst. Očekávaný nárůst je zdvojnásobení současného stavu v r. 2 000, a více než ztrojnásobení během příštích padesáti let. I dnes už je populace podle údajů FAO dobře živena jen z 20%, dalších 40% jen taktak přežívá a zbývajících 40% hladoví. Bude-li populační růst pokračovat podle prognóz, není těžké si představit zvyšující se procento hladovějících, umocněné ještě antisociálními projevy přelidnění v mnoha částech světa. Zatímco některé země provádějí aktivní politiku plánované rodiny, ze 120 rozvojových zemí jen 31 sleduje snižování populačního přírůstku. Dalších 28 zemí podporuje plánování rodiny ze zdravotních důvodů a 61 zemí je k problému zcela lhostejných nebo zaujímá negativní postoj. Je zajímavé, že Židé na celém světě berou svou odpovědnost za snížení populačního přírůstku až příliš

vážně. Přibližně 82% světové židovské populace žije v USA, zemích SSSR a Izraeli (ke všem uvedeným údajům opět připomeňme, že tato kniha byla publikována v r.1978-pozn.překl.) Míra židovské reprodukce v USA je 8/ 1 000, v zemích SSSR 9/ 1 000, v Izraeli 16,7/ 1 000. Světový průměr je 30/ 1 000. Těžko lze ovšem přičíst zmenšení židovských rodin obavám z přelidnění světa. Pravděpodobnější je spíše vědomí, že v dnešní době má menší rodina lepší podmínky k příjemnému životu a dává i více „volnosti“ rodičům. Ti, kdo želi snížení „počtu“ světového židovstva, ať zvaží výzvu k intenzivnější politice konverze. A fundamentalisté by měli věnovat pozornost tomu, že příkaz „plodte a množte se“ byl dán v době, kdy světovou populaci tvořili celkem dva lidé!

Znečištění způsobují také technologie, jež nerespektují ekologické normy, např.recyklaci, a také postupy inadekvátní přirozeným procesům. Přičtíme k tomu, že požadavky materiálního uspokojování převyšují velikost přírodních zdrojů. Účinky znečištění jsou citelné ve vzduchu, vodě, půdě, ve volné přírodě. Půda je kontaminována chemikáliemi užívanými v zemědělství a lesnictví. Kontaminace pesticidy, jakkoli krátkodobě prospěšnými, ohrožuje rostliny, živočichy i člověka. Omezuje plodnost určitých druhů predátorů, jejichž počty se drasticky snížily. Kontaminace půdy je i vedlejším produktem průmyslu, svůj podíl mají tuhé odpady městských osídlení. Další vážnou skvrnou na vztahu člověka k zemi je půdní eroze. Ve snaze vyprodukovat maximum co nejrychleji se dal volný průchod nadměrné kultivaci, odlesňování, pěstování a celkovému postoji „vymrskat“ půdu, aniž se co vloží do ní. Měli bychom si připamatovat „jedenácté přikázání“, pronesené rabínem dr.W.D.Lowdermilkem v jeruzalémském rozhlase r.1939: „Ty zdědíš svatou zemi, abys jako věrný správce opatroval její zdroje a výnosnost z generace na generaci. Ty máš chránit svá pole před erozí, své prameny od vyschnutí, své lesy před zpuštěním, své hory sřežít před stády, aby tví potomci měli hojnost navždy. Jestliže se někdy zanedbá spravování země, z tvých plodných polí se stanou kamenité úhory či pusté rokle a tví nemnozí potomci budou žít v chudobě nebo sejdou z povrchu země.“

Vzdejme hold současnému Státu Izrael, že rekultivací a bojem s půdní erozí dává světu skvělý příklad. Činí tak v duchu Bible, jež doporučuje „rok odpočinití“ (kdy půda leží ladem) a která trvá na ochraně stromů i v době války (Dt.20:19). Tento příkaz, známý jako Bal taš-chit (Nebudeš ničit), se později vykládal širěji jako zákaz lehkovážného ničení vůbec a může sloužit jako motto i současným ochráncům přírody.

Naše ovzduší obsahuje částice gummy z pneumatik a azbestu z brzdového obložení. Kouřící komíny a výfuky produkují oxid uhelnatý, siřičitý a různé oxidy dusíku. Ovlivňují naše zdraví, a oxidy síry a dusíku mohou způsobit také korozi kovů a betonu. Člověk vdechne za den přibližně 26 000x- a většinou (pokud ne pokaždé) znečištěný vzduch. Plíce městských lidí jsou zbarveny šedě, zatímco u venkovských jsou světle růžové. A to jsme ještě nehovořili o účinku radiací atd.

Vážným problémem je i narůstající znečištění řek a toků, spojené s růstem spotřeby vody k soukromým i průmyslovým účelům. Mnoho řek lze popsat jako „otevřené stoky“. Špina a odpad z měst a průmyslových zón vtékají do řek a otravují vodní flóru a faunu. Připočteme k tomu pesticidy a chemikálie splavené z farem a lesů a rostoucí hrozbu naftového znečištění a pochopíme, proč lidi problém vody tak trápí. Mnohokrát bylo řečeno, že člověk přežije bez chleba- ale ne bez vody.

Chemické znečištění znamená hrozbu pro volnou přírodu a její obyvatele. Světový fond přírodních druhů uvádí, že kolem 280 savčích druhů, 350 ptačích, 80 druhů plazů, 80 druhů ryb a 30 druhů obojživelníků je na vyhynutí a přežije jen tehdy, zanechá-li člověk těch aktivit, jimiž je ohrožuje.

Tady uveďme, jaký důraz klade judaismus na laskavé zacházení se zvířaty. Bible nařizuje, aby člověk nebral ptačí matku od jejích mláďat (Dt.22:6-7), neoral oslem a volem spřaženými dohromady a nedával při mláčení obilí dobytčeti náhubek (Dt.25:4). Jedno z přikázání stanovuje, že jak lidi, tak zvířata mají zachovávat šabat (Ex.20:10,Dt.5:14) a kniha Přísloví říká: „Spravedlivý cítí i se svým dobytkem“(12:10). Židovský historik z 1.st Josephus líčí, že Židé nechodili do římských círků kvůli krutosti ke zvířatům. Rabíni stanovili další příkazy k ochraně zvířat, např.je zakázáno chovat domácí zvíře, není-li člověk schopen je náležitě vyživit (Pal.Tal.Jev.14d), příkazuje se, aby člověk nakrmil domácí zvířata dřív,než sám usedne k jídlu (Ber. 40a) a člověk smí porušit šabat, aby zachránil život zvířete před utrpením či ohrožením (Šab.128b). Je známo, že prvním člověkem, který v Anglii požadoval zákon na ochranu zvířat, byl Žid Louis Gompertz (v knize Morální otázky vztahu člověka a zvířat,vyšlo r.1824), který pomáhal založit Společnost na ochranu zvířat, v níž pak mnoho let pracoval jako čestný tajemník.

Přestože judaismus zakazuje působit zvířatům zbytečnou bolest (ca'ar baalej chajjim), nezakazuje zabíjet pro jídlo;

ukládá jen, aby se to dělo co možná bezbolestně. K tomu se vyvinul zvláštní způsob porážky, o němž si povíme na jiném místě.

Shrneme-li to, zeptáme se: Co mohou udělat liberální Židé pro ochranu životního prostředí? Nejdřív musíme mít jistotu, že máme správné informace. Laik nemůže posoudit, zda tento čistící prostředek přispívá více ke znečištění než jiný, zda používání aerosolů ovlivní vrstvu ozónu v atmosféře, zda nebezpečí populační exploze lze paralyzovat nulovým populačním přírůstkem, či zda je to otázka zvýšení produkce potravin a dosud nečerpaných přírodních zdrojů. Nemůže posoudit, zda rozvoj jaderné energie jako alternativy k užívání nafty je opravdu reálnou hrozbou životnímu prostředí (nehledě na výdaje), ani zda oněch 7% hospodářského produktu, jež státy světa vynakládají na zbrojení, lze produktivně využít na projekty k ochraně životního prostředí. Ale měl by vědět, že jsou mezinárodní organizace, které se zabývají otázkami kontroly porodnosti, ochrany půdy, vody a ovzduší, zvýšení produkce potravin a jejich lepšího rozdělování, otázkami zrušení slumů, ochrany volné přírody, oslabování hurikánů, levnějších metod odslušování atd.

Jako liberální Židé musíme tlačit naše vlády k podpoře těchto organizací, i když to znamená dočasně obětovat některé národní zisky. Zajistit i v našem státě, aby byly položeny dostatečné základy pro vědecký výzkum životního prostředí a být připraveni obětovat i část osobní svobody k zabezpečení celospolečenských zájmů a pro zachování budoucích generací. Musí existovat taková zodpovědnost, aby podniky ověřovaly ještě před uvedením na trh, zda nový výrobek neuškodí životnímu prostředí, aby pěstitelé byli kontrolováni legislativou.V našem osobním životě musíme dbát na to, jak nakládáme s odpady, kdy a kde chytáme ryby, kdy střílíme ptáky, jaký dům si stavíme, jaký druh benzínu používáme, zda hlučnost našeho rádia či hi-fi věže neruší sousedy atd. Jako občané státu musíme být ochotní něco obětovat k zajištění zdraví a snesitelného života budoucích generací.

Šabat tento týden začíná v pátek v 19'02, a končí v sobotu v 20'10.

Délka dne je 12 hod 39 min; délka skutečné hodiny činí 63 minut, východ jitřenky 4'58; doporučený čas ranní modlitby (talit a tfilin) v 5'30 hod; východ slunce v 6'36; polovina dne 12'55; čas odpolední modlitby (mincha gedola) ve 13'25, (mincha ktana 16'36, plag mincha 17'55) západ slunce (škia) 19'14; východ hvězd v 18'36 podle Holešova (jihovýchodní Morava); Čechy + 10 minut;podle kalendáře Kaluach

Pesach začíná v pondělí 2.dubna (14.nisan) v 19.16

Šavua tov (שבוע טוב) - dobrý týden – vydává Olam - Společnost Judaica Holešov, Osvobození 1133, www.olam.cz Kontaktní osoba Jiří Richter, e-mail olam@olam.cz tel. 573 396 046